

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. Quænam sit Angelis proxima ratio existendi in loco, tum connaturali,
tum violento?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

ARTICULUS PRIMUS.

Quanam sit Angelis proxima ratio existendi in loco, tam connaturali, tam violento?

S. I.

Quibusdam premisis referuntur sententia.

Supponit titulus Angelos esse in loco. Hoc autem dupliciter potest intelligi: Prmo per commensurationem ad ipsum locum; in quo sensu nulla res spiritualis potest esse in loco: nam cum locus sit superficies corporis ambientis, & consequenter aliquid extensum; illud tantum potest esse in loco per commensurationem ad ipsum, quod habet in se extensionem quantitativam. Secundo potest aliquid dici esse in loco, quatenus est indistans & realiter praesens corpori quod dicitur locus; & in hoc sensu D. Thomas in 1. dist. 57. quaest. 3. art. 1. asserit esse de fide quod Angeli sint in loco: quia, inquit, secundum fidem nostram ponimus Angelos immediate circa nos operari: agens autem & passum debent esse simul, ut docet Philosophus 7. Physic. & Angelus, ut ait Damascenus libro 2. fidei cap. 3. est ubi operatur. Querimus ergo, quanam sit ratio formalis proxima, per quam Angelus existit in loco, tam connaturali, quam violento? Pro cuius declaratione.

Suppono secundo, duplicem nos posse assignare rationem formalem & proximam alicujus concreti; unam qua praedictum concretum constituitur formaliter in esse talis; quomodo color constituit formaliter coloratum, & relatio similitudinis inter duo alba, constituit illa proprie & formaliter similia, & magis ad propositum, ubi circumscriptivum constituit corpus in loco existens: aliam vero per quam idem concretum constituitur, non proxime formaliter, sed tantum causaliter & fundamentaliter in esse talis; ex eo quod est proxima ratio causans & fundans rationem formalem & formaliter constitutam; ut in exemplis allatis ratio mixti est ratio proxima causaliter constituens duo alba similia, & contactus quantitativus est ratio proxima causaliter constituens corpus in loco, & fundans ipsam ubicationem.

Suppono tertio, locum corporeum in quo dicitur existere Angelus, duplicem distingui: unum ipsi connaturalem, alterum illi violentum, sive praeternaturalem. Locus connaturalis Angelo dicitur ille ad quem liberè se applicat per suam voluntatem, subindeque quem sibi subicit: violentus vero, in quo non se liberè collocat, sed contra suam voluntatem collocatur, subindeque cui subicitur; qualis est v. g. ignis inferni, respectu Daemonum. Inquirimus ergo, qua sit ratio proxima, ex qua Angelus causaliter & fundamentaliter habet esse in loco, tam connaturali, quam violento?

Prima sententia docet, rationem formalem causaliter proximè & immediatè tribuentem Angelo quod sit in loco, esse ipsam substantiam Angeli secundum se consideratam, sive ex vi propriae lineae. Ita Scotus, ejusque Discipuli, quos sequuntur Molina, Valentia, aliique ex Recentioribus.

Secunda assignat pro fundamento talis ubicationis & praesentiae, modum aliquem unionis, per

T r 2

vitalitatem, exercere; v. g. locutione, quoad sonum qui ex collisione aeris caufatur; & motum progressivum, quantum ad terminum, qui est ubi. Unde idem S. Doctor ibidem in resp. ad 5. docet quod comestio Christi, post resurrectionem, fuit vera comestio: quia licet cibus non converteretur in substantiam ejus, sed resolveretur in praesentem materiam, tamen Christus habebat corpus talis naturae in quod posset cibus converti. Quare optime ait Gregorius, quod Christus comedit, ut per effectum comestionis, veritas pateret carnis. Comestio vero Angelorum, cum in assumptis corporibus apparuerunt Abraham & Tobiae, non fuit vera comestio, sed figurativa spiritualis comestionis: quia cibus ab illis sumptus, neque convertebatur in corpus assumptum, neque corpus illud talis erat naturae in quod posset alimentum converti. Hinc Angelus Raphael dixit Tobiae: *Cum essem vobiscum, videbar quidem manducare & bibere, sed ego potui invisibilis & cibo utor. Quem cibum & potum invisibilem Nazianzenus in lib. de laudibus virginis, loquens de Angelis, ita explicat:*

Optimus hic cunctis cibus est, ut Numine Summo Exsistent mentem, Triadisque in lumine lucem lumen sam excipiunt.

Accedit D. Bernard. Serm. 30. in Cantica dicens. *Lacryma penitentium vinum sunt Angelorum: quia in illis est odor vitae, sapor gratiae, gustus indulgentiae, sanctorum redemptio innocens, reconciliatio iucunditas, & serenitas conscientiae suavis.*

Querunt hic aliqui, an Demones in corporibus assumptis generare possint?

Respondeo eos non posse generare generatione vitali & proprie dicta, cum vita sensitivae expertes sint, & proprium semen habere non possint: illos tamen posse esse generationis ministerios, & generare ministerialiter, movendo sicut semen humanum de loco in locum. Ut enim notat D. Thomas hic art. 3. ad 6. potest Daemon in corpore assumpto fieri succubus ad virum, & ab eo semen recipere, & postea faciendum se in cubum ad mulierem, semen susceptum utero ejus infundere: sicutque postea ex tali semine, Daemonis ministerio in utero feminae initio, generari fetus; qui tamen filius Daemonis dici non debet, sed illius hominis a quo est semen acceptum, ut ibidem observat S. Doctor.

DISPUTATIO IV.

De loco Angelorum.

Ad quaestionem 52. D. Thomae.

Comparata Angelorum substantia ad corpora, quae ab illis assumuntur, mox eam D. Thomas considerat in ordine ad loca quibus sunt praesentes; & querit primo, utrum Angelus sit in loco? Secundo utrum possit esse in pluribus locis simul? Tertio, utrum plures Angeli possint esse in eodem loco? Circa quae graves occurrunt difficultates, sequentibus articulis discutienda & resolvenda.

per liberam Angeli voluntatem productum, A quo ante omnem operationem transeuntem corpori seu loco corporeo unitur. Hanc docent Vazquez disputatione 188. & 189. & Alarcon hic disputatione 5. cap. 5. & 6.

Tertia, quam Angelicus Doctor, ejusque Discipuli profitentur, asserit rationem formalem immediatè fundantem ubicationem Angeli in loco connaturali, esse operationem virtualiter transeuntem: rationem verò fundantem ejus ubicationem in loco violento, aut præternaturali, esse passionem, per quam contra suam voluntatem alicui loco corporeo alligatur. Subscribit ex Patribus Societatis Franciscus Amicus hic disputatione 5. sect. 2. conclusio. 2. ubi asserit B Angelos esse in loco, per solam operationem transeuntem in locum, quæ alia esse non potest, quam impetus localis in eo productus.

5 Mitto sententiam Suaris lib. 4. de Angelis cap. 2. 3. 7. & 8. dicentis Angelos esse in loco per aliquod ubi seu modum præsentia, illorum substantiæ superadditum, & ad prædicamentum ubi pertinentem: hic enim dicendi modus explicat quidem formam ipsam, quæ Angelus formaliter redditur præfens loco, sed non declarat illius fundamentum, seu rationem formalem proximam, de qua solum in præfenti disputamus; hic enim solum inquirimus, an sicut ubi corporeum convenit substantiis materialibus, mediante quantitate; ita conveniat Angelis, mediâ illorum substantiâ, vel solum mediante potentiâ ad extra operativâ, seu operatione transeunte quâ ad extra circa corpora operantur. Unde hæc sententia, tanquam diminuta & insufficientis, & punctum præsentis difficultatis non attingens, relinquenda est. An verò ubi Angelicum sit aliquis modus Angelorum substantiæ superadditus, & ad prædicamentum ubi pertinet, infra dicemus.

S. II.

Sententia Scoti rejicitur.

Dico primò: Substantia Angelus secundum se, & remotâ operatione, non est ratio formalis proximè fundans ubicationem sui, sive causaliter immediatè tribuens Angelo quod sit in loco.

6 Probatur primò: Quod est proxima ratio fundandi ubicationem Angelicam, seu immediatè tribuens Angelo quod sit in loco, importat determinationem aut limitationem in ordine ad locum; cum per illud ita sit hic, ut non alibi: Sed substantia Angeli secundum se, & remotâ operatione, non importat talem determinationem; ordo enim ad locum extra essentiam & accidentalis est Angelo, unde D. Thomas in 1. dist. 37. quæst. 3. art. 1. ad 4. & quæst. 3. de penitentia art. 19. ad 2. docet Angelum posse ab omni loco absolvi, seu in nullo loco existere, quando nullam operationem circa locum habet: Ergo substantia Angeli secundum se, & remotâ operatione, non est proxima ratio fundandi ubicationem angelicam, seu immediatè tribuens Angelo quod sit in loco: sed ut hoc ei conveniat, aliquid ei superaddendum est, quod non potest esse aliud, quam operatio virtualiter transiens, ut infra patebit.

7 Confirmatur: Ut substantia materialis vel spiritualis creata, sit in tempore, aut alia mensura extrinseca, aliquid ei superaddendum est, propria scilicet & intrinseca ejus duratio, quæ (ut docent nostri Thomistæ in Philosophia) distinguitur ab esse substantiali, tanquam modus vel

accidens illius: Ergo & ut sit in loco: ordo enim ad locum non minus extra essentiam & accidentalis est, quam ordo ad tempus, aut aliam mensuram extrinsecam.

Confirmatur ampliùs: Prima & potissima operatio cujuslibet substantiæ, est magis ipsi intrinseca & immediata, quam ubicatio; & ideo immensitas, quæ est propria ubicatio Dei, non est illi tam intrinseca, quam intelligere cum, istud pertineat ad constitutivum nature, ut I. rati. 1. ostendimus, immensitas verò sit duntaxat attributum: Sed nec Angelus, nec ulla alia substantia, est sibi proxima & immediata ratio operativâ, quia inter operationem, & quilibet substantiam creatâ, mediât potentia proximè operativâ, ut docet D. Thomas infra quæst. 54. art. 3. & ibidè ostendimus: Ergo à fortiori non potest esse sibi proxima ratio fundans ubicationem in loco.

Probatur secundò conclusio: Substantia corporea, ex vi suæ lineæ præcisæ, non est ratio formalis proximè fundans ubicationem in corporibus, sive immediatè illis tribuens esse in loco: Ergo nec substantia spiritualis in rebus incorporeis & immaterialibus. Consequentia est legitima: cum enim solum substantia materialis, sive corporea, sit id quod proprie & in rigore est in loco, substantiæ verò spirituales sunt in loco: quivocè tantum, aut metaphoricè, ut docet D. Thomas hic art. 1. & ostendimus infra: si substantia corporea non habet ex vi suæ lineæ, præscindendo à quantitate, quod sit ratio formalis proximè fundans ubicationem in corporibus, & tribuens illis immediatè esse in loco, sed solum hoc habeat ratione quantitatis; potiori ratione substantia spiritualis non habebit ex vi suæ lineæ, & ratione sui, quod sit ipsi Angelo ratio formalis proximè & immediatè illi tribuens esse in loco. Antecedens verò probatur: Illud solum est in corpore ratio formalis proximè fundans ipsius ubicationem, sive immediatè illi tribuens esse in loco, quod est ipsi ratio formalis proxima & immediata tangendi locum; sola siquidem ista ratio est fundamentum proximum ubicationis corporum, sive formalis ipsorum præsentia ad locum: Atqui substantia corporea nequit ratione sui sive ex vi propria lineæ, esse in corpore ratio formalis proxima & immediata tangendi locum: substantia enim corporea non tangit locum immediatè, ratione sui, sed ratione quantitatis inter ipsam & locum mediantis: Ergo substantia corporea ratione sui, sive ex vi propria lineæ præcisæ non est ratio formalis, proxima & immediatè, fundans ubicationem in corporibus, sive immediatè illis tribuens esse in loco.

Respondent Adversarij, substantiam corpoream habere ratione sui, & intra propriam lineam, vim tangendi locum immediatè & imperterritam à quantitate quâ afficitur, ne illum actu immediatè contingat: unde si esset à quantitate separata, illum ratione sui immediatè contingeret.

Verùm hæc responsio duo implicentia involvit, quod scilicet substantia corporea sit in ipso corpore per se ratio formalis, & immediata contingendi locum, & quod hic immediatus contactus impediatur à sua quantitate. Quod enim convenit alicui substantiæ per se, sive ratione sui, nequit impediri ab ejus proprietate, virtualiter saltem inseparabili ab illa, qualis est quantitas respectu substantiæ materialis: Ergo si quantitas impedit immediatum contactum substantiæ

substantia corporeæ ad locum, signum est substantiam illam non esse per se proximam rationem immediatè contingendi locum.

12 Confirmatur seu magis explicatur hæc ratio: Quando aliquid venit alteri per se, non potest ab illo per se oriri impedimentum ad habendum illud quod per se illi competit: Sed quantitas oritur per se ex substantia materiali: Ergo repugnat quòd substantia materialis habeat per se esse rationem proximam contingendi locum, & tamen quòd hoc impediatur per quantitatem.

Addo quòd, si hæc responsio valeret, eadem ratione dici posset, substantiam spirituales esse per se & ex vi propria linearum rationem formalem immediatam intelligendi, solumque per accidens impediari ab intellectu, ne immediatè ratione sui intelligat: Sed hoc absurdum est: Ergo & illud.

Denique suaderi potest conclusio, ex absurdo & inconvenienti, quòd ex Adversariorum sententia sequitur. Si enim substantia Angeli secundum se, & antecedenter ad operationem virtualiter transeuntem, esset proxima ratio fundans ubicationem, seu immediatè tribuens Angelo quòd sit in loco, Angelus fereptum certum sibi locum vendicaret, & non posset in majori aut minori pro suo libito existere: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor infra patebit: Major probatur. Substantia Angeli intra propriam lineam est quid invariabile, semper enim eandem habet perfectionem substantialem, & nunquam in suo esse substantiali variatur: Ergo si illa secundum se, & antecedenter ad operationem, sit proxima ratio fundans ubicationem angelicam, seu immediatè tribuens Angelo quòd sit in loco, semper certum sibi locum vendicabit, nec poterit, pro suo libito, in majori aut minori intra spheram suæ activitatis existere.

14 Confirmatur: Ex eo quòd quantitas molis sit in nobis ratio formalis essendi in loco, non potest corpus Petri, g. occupare, sive replere, modo majorem, modo minorem locum, nisi fiat aliqua mutatio intrinseca in ipsius quantitate, puta per condensationem, vel complicationem, aut rarefactionem: Ergo similiter, si substantia in Angelo, secundum id quòd habet intra propriam lineam, sit ratio formalis proxima essendi in loco, non poterit Angelus aliquando in majori, aliquando in minori loco existere, nisi ipsa ejus substantia intrinsece & intra propriam lineam varietur, quòd tamen est impossibile.

17 Respondent Adversarii, negando illud inconvenienti sequi ex sua sententia: quia substantia Angeli, inquit, non est illi ratio existendi in loco, nisi sit applicata per actum imperii, aut voluntatis angelicæ, ad talem vel talem locum; sub qua ratione fundare potest ubicationem & presentiam modo ad majorem, modo ad minorem locum.

Sed contra primò: Si substantia Angeli non sit illi ratio existendi in loco, nisi sit applicata per actum imperii, aut voluntatis angelicæ, sequitur substantiam Angeli posse ab omni loco abolvi; quòd quamvis sit verum, negatur tamen ab Adversariis. Sequela patet: quia Angelus potest suspendere omnem actum liberum suæ voluntatis, & per consequens nulli omnino loco suam applicare substantiam.

Præterea efficaciter impugnatur hæc responsio: Quando Adversarii dicunt, substantiam Angeli, non secundum se præcisè, sed ut applicatam

A tam diversimodè, per actum imperii, aut voluntatis Angelicæ, esse illi rationem formalem proximam essendi modò in majori, modò in minori loco, juxta beneplacitum ejusdem Angeli: vel per hoc volunt, quòd applicatio substantiæ Angelicæ ad talem vel talem locum sit ratio formalis proxima essendi in majori vel in minori loco, vel causa efficiens illius presentia, vel conditio sine qua non? Primum dici non potest ab Adversariis: alias enim, cum libera applicatio substantiæ Angelicæ ad locum, sit operatio ipsius, virtualiter saltem transeuntis, sive exercitium virtutis activæ ipsius in loco, incidere in sententiam S. Thomæ quam impugnant, scilicet virtutem operativam Angeli, unà cum exercitio suo, sive cum actuali operatione, esse rationem formalem & adæquatam proximè fundantem ipsius ubicationem, sive causaliter immediatè illi tribuentem quòd sit in loco corporeo. Si autem dicatur secundum, vel tertium, nempe quòd applicatio libera substantiæ Angelicæ, est causa efficiens, vel conditio sine qua Angelus non esset modò in majori, modò in minori loco, substantia verò ipsius Angeli est causa five ratio formalis diversitatis ejusmodi effectuum. Contra est, quia causa efficiens, vel conditio sine qua non, quantumcumque variabilis, non potest mediante causâ formali invariata manere, producere diversum effectum formalem; subindeque licet velit Angelus applicare suam substantiam modò ad majorem, modò ad minorem locum, si tamen ipsa ratio substantiæ, quæ invariabilis est intrinsece, sit ei causa formalis essendi in loco, nunquam poterit existere nisi in æquali loco. Et hoc patet à simili in nobis: quamvis enim libera applicatio sit causa efficiens, vel conditio necessario requisita, ad hoc ut potius in isto loco, quam alibi existamus: nisi tamen varietur intrinsece nostra quantitas, nunquam efficiet mediante illâ, quòd majorem vel minorem locum occupemus.

B scilicet virtutem operativam Angeli, unà cum exercitio suo, sive cum actuali operatione, esse rationem formalem & adæquatam proximè fundantem ipsius ubicationem, sive causaliter immediatè illi tribuentem quòd sit in loco corporeo. Si autem dicatur secundum, vel tertium, nempe quòd applicatio libera substantiæ Angelicæ, est causa efficiens, vel conditio sine qua Angelus non esset modò in majori, modò in minori loco, substantia verò ipsius Angeli est causa five ratio formalis diversitatis ejusmodi effectuum. Contra est, quia causa efficiens, vel conditio sine qua non, quantumcumque variabilis, non potest mediante causâ formali invariata manere, producere diversum effectum formalem; subindeque licet velit Angelus applicare suam substantiam modò ad majorem, modò ad minorem locum, si tamen ipsa ratio substantiæ, quæ invariabilis est intrinsece, sit ei causa formalis essendi in loco, nunquam poterit existere nisi in æquali loco. Et hoc patet à simili in nobis: quamvis enim libera applicatio sit causa efficiens, vel conditio necessario requisita, ad hoc ut potius in isto loco, quam alibi existamus: nisi tamen varietur intrinsece nostra quantitas, nunquam efficiet mediante illâ, quòd majorem vel minorem locum occupemus.

C Dices, disparitatem esse inter substantiam corpoream & Angelicam: illa enim est in loco per omnimodam commensurationem totius quantitatis cum toto loco, & partium ejusdem quantitatis cum partibus loci; hæc verò est tota in toto, & tota in qualibet parte, sicut anima rationalis in corpore, & corpus Christi in Eucharistia; unde sicut anima rationalis, absque sui variatione intrinseca, potest informare nunc majorem nunc minorem materiam, & corpus Christi aliquando esse sub majoribus, aliquando sub minoribus dimensionibus, sive speciebus, juxta voluntatem consecrantis; ita & Angelus absque intrinseca variatione suæ substantiæ poterit aliquando in majori, aliquando in minori loco existere, juxta beneplacitum suæ voluntatis.

D Dices, disparitatem esse inter substantiam corpoream & Angelicam: illa enim est in loco per omnimodam commensurationem totius quantitatis cum toto loco, & partium ejusdem quantitatis cum partibus loci; hæc verò est tota in toto, & tota in qualibet parte, sicut anima rationalis in corpore, & corpus Christi in Eucharistia; unde sicut anima rationalis, absque sui variatione intrinseca, potest informare nunc majorem nunc minorem materiam, & corpus Christi aliquando esse sub majoribus, aliquando sub minoribus dimensionibus, sive speciebus, juxta voluntatem consecrantis; ita & Angelus absque intrinseca variatione suæ substantiæ poterit aliquando in majori, aliquando in minori loco existere, juxta beneplacitum suæ voluntatis.

E Sed contra: Quòd aliqua substantia sit tota in toto aliquo loco, & tota in qualibet parte illius loci, non facit quòd illa possit se constituere aliquando in majori, aliquando in minori loco, prout sibi libuerit: nam Deus est totus in toto loco corporeo, & totus in qualibet parte illius, & tamen non potest non replere omnem locum creatum. Item, ut exemplo Adversariorum atar, anima rationalis est tota in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte; & tamen non potest ad libitum aliquando informare totum corpus, aliquando solum unam partem illius. Unde quòd illa possit informare, modò minorem materiam,

dum scilicet primò actuat corpus pueri, modò majorem, quando nimirum idem puer crescit, hoc non provenit ex eo quod est tota in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte, sed quia ex natura sua determinata est ad hoc ut primò actuet minorem materiam, deinde majorem, in propriam substantiam hominis conversam. Similiter quòd corpus Christi possit aliquando sub minoribus, aliquando sub majoribus dimensionibus panis existere, juxta beneplacitum consecrantis, signantis materiam in illud convertendam, provenit ex natura live institutione sacramenti Eucharistiæ, ipsum ad hoc determinante. At verò substantia Angeli non est per se & ab intrinseco, live ex natura sua, determinata ad hoc ut pro diversis temporibus sit nunc in minori loco, postea verò in majori: quin potius, cum sit omnino invariabilis ab intrinseco, oportet consequenter quod determinet ipsum Angelum ad existendum semper in æquali loco, si sit illi (ut volunt Adversarij) ratio formalis proxima existendi in loco.

§. III.

Modus dicendi Vazquezij impugnatur.

- 20 **D**ico secundò: Ratio formalis per quam Angelus in loco constituitur, & in qua fundatur ubi Angelicum, non est modus aliquis unionis ad corpus, per liberam Angeli voluntatem productus, & ex illa omnino pendens, quo ante omnem omnino operationem transeuntem conjungatur corpori. Ita communiter Theologi contra Vazquem.
- 21 **P**robatur breviter: Primò quia unio illa Angeli ad corpus, seu locum corporeum, fictitia est & chimerica; neque enim est unio materiæ cum forma, vel accidentis cum subjecto, aut naturæ cum supposito, vel partis cum parte, ut de se patet; nec etiam est unio agentis cum passio, aut moventis cum mobili, ut docet Vazquez: Sed nulla alia unio præter istas excogitari potest: Ergo &c.
- 22 **C**onfirmatur: Modus unionis inter aliqua extrema solum ponitur, quando ex illis unitis resultat unum aliquod tertium; cum unio sit quasi via ad unum: Sed ex Angelo & loco corporeo non constituitur aliquod tertium, quod sit unum ab eis distinctum, ut ostendit D. Thomas 2. cont. Gent. cap. 56. *Sunt enim unum (inquit) in agendo & patiando, quod non est esse unum simpliciter.* Ergo inter illa nullus debet poni modus unionis, qui sit ratio fundandi ubi Angelicum.
- 23 **A**ddo quod in corporibus non requiritur talis modus autem quam operentur, sed solum quadam juxta positio, ex qua quadam solum denominatio extrinseca in extremis resultare solet: cur ergo in angelis necessarius erit?
- Deinde, Vix potest intelligi, quomodo Angelus mediante illo modo suæ substantiæ superaddito, contingat locum & corpus, antequam in ipsum agat: ut enim docet D. Thomas ubi supra, & in 1. dist. 37. quest. 3. art. 1. non est nisi duplex contactus, nempe proprius eorum, quorum ultima sunt simul, & contactus metaphoricus, qui est per actionem: Sed contactus proprius Angelo repugnat; cum ei non sint puncta, vel lineæ, aut superficies, quæ sunt corporum ultima; metaphoricus verò, qui est per actionem, Angelo non convenit antequam aliquid agat in corpus: Ergo &c.
- 24 **P**ræterea, Si per liberam Angeli voluntatem produceretur modus unionis, quò Angelus esset

unitus corpori, seu loco corporeo, talis modus non solum produceretur in Angelo, sed etiam incorpore: nam sicut Angelus corpori, ita & corpus Angelo unietur: imò cum corpus magis sit mutabile, quam Angelus, modus ille potius ex parte corporis, quam ex parte Angeli teneret: Sed productio talis modi in corpore, est actio virtualiter transtiens: Ergo Angelus non erit in loco ante omnem operationem transeuntem: Unde Alarcon Vazquis discipulus, postquam loco supra citato exasperatus in sententiam Thomistarum, qui dicunt Angelum esse in loco per operationem transeuntem, falsitatis eam damnasset, imò risu quodam exceperit eorum responsionem, qui dicunt operari Angelos in quibusdam corporibus aliquas qualitates occultas, postea mitior effectus cap. 5. docet operationem transeuntem, & applicationem virtutis operativæ, quam antiqui Theologi posuerunt pro præsentia Angelica explicanda, venerandam & sequendam esse; non ut Angelus per talem operationem contingat corpus, ut dicunt Thomistæ; sed ut per illam producat unionem cum corpore, quæ mediante Angelus est in loco, ut Vazquez allerit. Ex quo deduci potest contra illos Authores argumentum ad hominem. Illi enim negant rationem formalem præsentia Angelicæ esse operationem, quia, inquirunt, priusquam Angelus operetur in aliquo corpore, debet illi esse præsens & conjunctus localiter; cum præsentia agentis ad passum sit conditio præquisita ad actionem: Atqui similiter priusquam detur modus ille unionis ad corpus, a Vazquez excogitatus, Angelus debet esse præsens loco: Ergo non magis per illum modum, quam per operationem transeuntem, potest Angelus in loco existere. Major patet, Minor verò probatur. Ante illum modum requiritur actio productiva illius, & unitiva ad talem locum. Sed hæc operatio nequit esse absque præsentia Angeli ad locum cum non detur actio in distans, & cum Angelum, priusquam aliquid operetur in aliquo corpore, debeat esse illi præsens & conjunctus localiter, ut illi Authores contra Thomistas arguunt: Ergo modus ille unionis Vazquezij, supponit præsentiam Angeli ad corpus, ejusque in loco existentiam, si vera sunt illius principia.

Denique, modus ille dicendi non explicat quomodo Angelus possit esse in loco prænaturalis & violento: cum enim in illo fit contra suam voluntatem, ratio formalis per quam in eo constituitur, non potest esse aliquis modus unionis, per liberam Angeli voluntatem productus, & ex illa omnino pendens; neque etiam potest in eo esse per unionem ab alio Angelo superiori productam, quia unus Angelus alterius substantiam intrinsece immutare non potest: unde ait S. Thomas qu. 3. de potentia art. 7. ad 1. *Deus in natura operatur, non autem unus Angelus in alio: Ergo &c.*

§. IV.

Sententia D. Thomæ statuitur.

Dico tertio: Ratio formalis proxime & immediate fundans ubicationem Angeli in loco connaturali, live causaliter proxime illi tribuens esse in tali loco, est operatio virtualiter transtiens.

Hanc conclusionem ita clarè & expresse docet S. Thomas, ut de ejus mente nullus relinquantur dubitationi locus. Näm. dist. 37. quest. 4. art. 1. sic ait: *Quod aliquid determinetur ad locum al-*

quod non est nisi in quantum per aliquem motum applicatur ad locum illum & non ad alium: hoc autem applicatio vel intelligitur secundum formam contactum, vel secundum formam, vel secundum operari: omnia autem sunt secundum formam: sicut anima est in corpore: quomodo Angelus in se locali esse non potest, cum non sit actus corporis. Secundum determinatum situm: sicut punctus in linea quomodo terminat, quomodo Angelus in loco non est, quia essentia eius omnino a se abstracta est. Secundum contactum: sicut in loco est corpus. Contactus autem dicitur dupliciter, proprie & metaphorice: proprie tangere est habere ultimam partem, & patet quod hoc Angelo convenire non potest: tunc autem metaphorice est per actionem, sicut dicitur contrarius tangere; & iste tactus Angelo potest convenire. Relinquitur ergo, quod Angelus deservi vel determinari non potest ad locum aliquem, nisi per actionem & operationem. Et post pauca subdit: Angelus & qualibet substantia incorporea, non potest esse in corpore vel in loco, nisi per operationem, quae effectum aliquem in eo causat. Et infra: Angelus est in loco, quatenus operatur circa aliquod corpus locatum, vel motum, vel lumen, vel aliud huiusmodi.

Videri etiam potest quodlibeto 1. art. 4. ubi haec habet: Sicut corpus est in loco per contactum determinatum, ita Angelus est in loco per contactum virtutis: si quis autem velit virtutis contactum operationem vocare, propter hoc quod operari est proprium virtutis effectus, dicatur quod Angelus est in loco per operationem: ita tamen quod per operationem non intelligatur sola motio, sed quacunque unio, quae suae virtutis se corpori unit, praesidendo, vel continendo, vel quocunque alio modo. Ubi advertendum est, nomine unionis non esse intelligendum modum unionis, praecedenti impugnatum, sed (ut ait Ferraricus, contra Gentiles cap. 68.) quamcumque aliam operationem, a motione locali distinctam; operatio enim agentis, transiens in passum, est eius cum passio unio, & rei in passum producta effectio. Unde cum subdit, quod Angelus est in loco praesidendo, hoc non debet intelligi de praesidentia habituali, sed actuali supra corpora inferiora; ad quam requiritur ut praesidens actu influat in id cui praesidet, & aliquam operationem erga illud exerceat: vel si intelligatur de praesidentia habituali, & sine ulla operatione erga corpus, quae tangat illud; dicendum est, D. Thomam per talem praesidentiam explicare praesentiam ordinis, quam habet Angelus, cum per dictamen practicum ordinat se erga aliquem locum, ut infra cum Cajetano exponemus.

Præterea idem S. Doctor 3. contra Gentiles cap. 68. sic dicitur: Omne quod est in loco, vel in re quacunque, aliquo modo contingit ipsam, res enim corporea est in aliquo sicut in loco, secundum contactum quantitatis: dimensionales autem incorporea in aliquo dicitur, secundum contactum virtutis, cum careat dimensionis quantitate. Sic igitur se habet res incorporea ad hoc quod sit in loco per virtutem suam, sicut se habet res corporea ad hoc quod sit in loco per quantitatem dimensionem. Quibus verbis hanc rationem fundamentalem nostrae conclusionis insinuat: debet esse in Angelo ratio formalis proxima, & immediata essendi in loco connaturali, seu ratio fundandi proximè ubicationem in illo, per quod actu illi tangit, sed illi non tangit nisi per operationem virtualiter transentem: Ergo talis operatio est in Angelo ratio formalis, proxima, & immediata essendi in loco connaturali. Maior patet exemplo corporum: idem enim in rebus

A corporeis quantitas dicitur ratio formalis proxima & immediata essendi in loco, seu fundandi ubicationem in illo, quia substantia corporea non contingunt locum, nisi ratione quantitatis. Minor vero probatur: nam juxta Aristotelem 2. Physic. cap. 5. & D. Thomam ibidem, & loco supra relato ex 1. sent. duplex tantum est contactus; unus propriè dictus, qui est quantitatis molis seu dimensionis; alter improprius & metaphoricus, qui est à quantitate virtutis, nempe operatio virtualiter transiens: Sed Angeli, cum immateriales & incorporei sint, locum corporeum per quantitatem molis, & contactu propriè dicto contingere nequeunt: Ergo illum solum tangunt, contactu virtutis, qui fit per operationem virtualiter transentem.

Confirmatur: Illud proximè fundat ubicationem Angeli in loco connaturali, quod est ipsi ratio tangendi nunc majorem, nunc minorem, nunc indivisibilem locum, prout ipsi libuerit: Sed sola operatio virtualiter transiens hoc habet, utpote quae sola est libera, subindeque variabilis, ut docet sanctus Thomas loco supra citato ex primo sentent. artic. 2. his verbis: *Locus Angeli potest esse divisibilis vel indivisibilis, aut magnus, vel parvus, secundum quod operatio eius immediate ad magnum vel parvum terminatur*: Ergo sola operatio virtualiter transiens, proximè fundat ubicationem Angeli in loco connaturali.

Potest etiam suaderi conclusio alià ratione ex doctrina D. Thomae desumptà, Ratio formalis proximè fundans ubicationem Angeli, sive causaliter illi tribuens esse in loco connaturali, debet esse ita elevata & eminent, ut ratione illius possit Angelus quando voluerit se ab omni loco absolvere: Sed hoc solum potest convenire operationi Angeli, non verò ejus substantia: Ergo ratio formalis proximè fundans ubicationem Angeli, sive causaliter illi tribuens esse in loco connaturali, non est substantia Angeli, sed solum ejus operatio virtualiter transiens. Minor est certa: Illud enim quod ita tribuit Angelo esse in loco, ut simul sit ratio ipsum absolvendi ab omni loco, quando voluerit, debet esse aliquid liberum, & talis naturae, quod possit adesse vel abesse ab Angelo, quando voluerit: substantia autem Angeli est aliquid omnino necessarium, nec potest Angelus eâ spoliari, quando voluerit, è contra verò operatio virtualiter transiens, liberè ei convenit, & potest cum voluerit illam suspendere, vel omnino ab ea cessare: Ergo &c. Major autem, in qua est difficultas, & quae ab Adversariis negatur, sic potest suaderi Angelus potest se ipsum absolvere ab omni loco, quando voluerit: Ergo ratio formalis illi tribuens esse in loco connaturali, debet esse ita elevata & eminent, ut possit etiam illi esse ratio absolvendi se ab omni loco. Consequentia patet, Antecedens verò ostenditur primò ex D. Thoma, loco supra citato ex 1. sent. art. 1. ad 4. ubi ait: *Non reputo inconveniens, quod Angelus sine loco possit esse & non in loco, quando nullam operationem circa locum habet*. Et quæst. 3. de potentia art. 1. ad 2. *Nihil prohibet* (inquit) *Angelos non esse in loco, si voluerint*. Videri etiam potest quodlib. 6. art. 3. ubi idem expressè docet.

Præterea idem Antecedens ratione suadetur: Perfectissima forma substantialis, scilicet anima rationalis, hoc ipso quod perfectissima, non obligatur corpori, sed potest ab illo absolvi, ab eoq; separata

Separata existere; & cum illi unitur, minima illi subordinatur, sed potius illud sibi subdit & subordinat. Ergo similiter locabilia perfectissima, qualia sunt intelligentia, non subordinantur, etiam in ratione locabilis, loco corporeo, sed potius cum illi conjunguntur, eum sibi subijciunt & subordinant. Consequentia probatur: quia major est connexio formae cum materia, quam rei locabilis cum loco: Ergo si perfectissima forma possit penitus à materia absolvi, nec illi subordinetur, cum eam informat; multò potiori ratione perfectissima res locabilis poterit absolvi ab omni loco, nec subordinabitur loco, cum illi applicabitur, sed potius illum sibi subijciet ac subordinabit.

Tertio Antecedens principale ostenditur. Angeli ante mundum corporeum à Deo creari poterant, imò illés ante mundi corporei machinam à Deo fuisse conditos, docent plures ex Patribus Græcis, quos disput. 1. retulimus: Sed tunc nullus fuisset locus corporeus: Ergo Angeli possunt ab omni loco corporeo absolvi, esseque in rerum natura, & tamen nullibi existere, ut magis ex solutione argumentorum patebit.

31 Denique probari potest conclusio ratione quam insinuat Sanctus Thomas hic art. 1. in corp. ubi ait: *Substantia incorporea sua virtute contingens rem corpoream, continet ipsam, & non continetur ab ea: anima enim est in corpore ut continens, & non ut contenta. Et similiter Angelus dicitur esse in loco corporeo, non ut contentum, sed ut continens aliquo modo.* Unde quod de anima dicit Gregorius Nyssenus in libro de anima: *Neque in corpore est ut in vase, sed corpus potius in ea* (ut in continente scilicet & movente, qui est unus ex modis essendi in alio assignatis ab Aristotele 4. phys. cap. 3.) dici etiam potest de Angelo, cuiuslibet corpori unito; illum scilicet esse in loco, non ut contentum sed ut continentem locum. Ex qua doctrina hoc potest argumentum confici. Angelus non est in loco connaturali, ut ab eo contentus, sed potius ut illum continens: At si esset in illo per suam substantiam, non vero per operationem, esset in illo ut contentus, non ut continens; nam continere dicitur locum, non formaliter, aut materialiter, sed effectivè: Ergo Angelus non est in loco per suam substantiam, sed duntaxat per suam operationem.

32 Dico ultimò: Ratio formalis proximè fundans ubicationem Angeli in loco violento, est passivè ex parte Angeli se tenens, qui scilicet ab aliquo agente patitur, & ita alligatur ut non permittatur ipsum alibi operari.

Probat: Quilibet contactus rei locabilis & loci est ratio formalis proximè fundans ubicationem: unde sicut ubicatio Angeli in loco connaturali fundatur in contactu activo, quo Angelus per actionem transeuntem aliquod corpus effectivè contingit, illudque activè continet, & sibi subijciet ac subordinat, ut antea declaratum est; ita ejus ubicatio in loco præternaturali & violento, fundari debet in contactu passivo, quo Angelus ab aliquo agente corporeo patitur vel ita ab illo ligatur, & detinetur, ut impediatur ne possit operari ubi vult, & secundum quod vult. Unde Cajeranus hic art. 3. ait Angelos naturaliter locari in loco per operationem. Dæmones vero per pati potius quam per agere. Sed de hoc plenius agemus intra tractando de panæ dæmonum.

33 Advertendum tamen est, me ex industria di-

xisse, rationem formalem proximè fundans ubicationem Angeli in loco violento esse passivè: ita patitur, ut ab illo ligetur & impediatur ne possit operari ubi vult, quia sola passivè Angeli in loco corporeo non est sufficiens ad hunc effectum, sed illa solum quæ talis est conditionis, ut ratione illius Angelus ita ligetur, ut non permittatur ipsum alibi operari. Unde licet Dæmones etiam dum in isto aere existunt, à quibus patitur ab igne inferni, non dicuntur tamen in inferno tanquam in loco existere, quia talis ignis permittit ipsos operari in aere, & extra infernum, usque ad diem judicij.

Præterea observandum est, quod licet animæ puerorum sine baptismo mortuorum, per passivè nem seu passivam alligationem in limbo existant; hæc tamen passivè, seu passiva alligatio non habet in illis rationem pænæ sensus: quia cum non apprehendant illum locum, nec illam detentionem, ut sibi disconvenientem, ex illa non tristantur, nec ei reluctantur: quod tamen necessarium esset, ut prædicta detentio & alligatio rationem pænæ sensus haberet: propter quod etiam, licet dicatur ibi existere tanquam in loco præternaturali, non tamen tanquam in loco violento.

§. V.

Expediuntur difficultates, quæ contra D. Thomam sententiam proponi solent.

Contra sententiam paragrapho præcedenti expositam, variis modis insurgunt Adversarij. Primò argumentantur à priori: quia Angelus antecedenter ad operationem est in loco. Secundo aliquibus exemplis, quibus ostenditur Angelos aliquando esse in loco sine operatione transeunte. Tertio ab inconvenientibus. Quas omnes difficultates & objectiones D. Thomas prævidit ac resolvit, ut ex dicendis patebit.

Primum ergo Adversariorum fundamentum sic proponitur. Prius est Angelum esse in loco corporeo, quam in eo operari: Ergo operatio virtualiter transeuntes non potest esse ratio formalis proximè & immediatè fundans ubicationem seu præsentiam Angeli in loco corporeo. Consequentia est manifesta, Antecedens probatur. Primo prius est Angelum esse in loco, quam operari: Ergo similiter prius est esse in loco, quam operari in loco. Secundo, Approximatio seu applicatio agentis ad passum est conditio necessaria prærequisita ad operandum circa illud, ut docent Philosophi 7. Physic. Tertio probatur ex Scriptura & SS. Patribus, quid docent Angelos accedere ad corpora, vel ad Spiritus, ut circa res ejusmodi operentur: nam Danielis 10. Gabriel Angelus dicit: *Michael venit mihi in adiutorium, scilicet ad Hebræos liberandos à servitute.* Et Zachar. 3. ut duo Angeli possent invicem loqui, accessit unus ad alium. Item Matth. 4. dicitur: *Angeli accesserunt ei* (scilicet Christo) & ministrabant ei. Denique Damascenus, de fide cap. 17. sic habet: *Quia Angelus promptè acceleriter transit, idè in diversis locis operari dicitur: Ergo ille transitus ad diversa loca præcedens est, & dat Angelis conditionem prærequisitam ut possint operari.*

Respondet D. Thomam quodlib. 1. art. 4. idem argumentum sibi opponere. Sic enim ait: *Videtur quod Angelus non sit in loco secundum operationem tantum. Prius est enim esse quam operari. Ergo prius est esse in loco, quam operari in loco: Sed posterius non est causa prioris: Ergo operari in loco,*

Disput. 13.
art. 2.

non est causa quare Angelus sit in loco. En ipsissimum Adversariorum fundamentum; cui S. Doctor sic respondet: Ad primum dicendum quod nihil prohibet aliquid esse prius simpliciter, quod non est prius quantum ad hoc; sicut corpus subiectum est simpliciter prius superficie, sed non quantum ad hoc quod est coloratus; & similiter prius simpliciter est corpus quam virtus, tamen ipsum est in loco per tactum dimensionem quantum ad hoc; & similiter Angeli per contactum virtutis. Quem locum expendens Capreolus in 2. dist. 2. quæst. 1. art. 3. ad 1. contra 1. ait: Ex hoc apparet, quod sicut prius est corpus esse quam tangere, tamen posterius est corpus esse in loco, quam corpus tangere locum: ita in proposito prius est Angelum esse, quam operari; tamen posterius est Angelum esse in loco, quam operari in loco.

Eandem doctrinam fusius exponit Cajetanus hic art. 1. & supra quæst. 8. art. 1. ubi recte observat in re locata tria esse: v. g. in corpore est substantia quæ locatur, quantitas quæ est ratio locandi, & relatio præsentia, quæ sequitur ad illa duo, tanquam ad proprium fundamentum. In Angelo similiter est substantia, quæ est præsens ut quod; contactus virtutis, qui est præsens ut quod; & ipsa relatio præsentia, confluentis ex illis duobus; quam relationem quidam volunt esse distinctam ab alia quam habet idem Angelus ad corpus, sicut agens ad passum; licet Cajetanus probabiliter sentiat eam non esse distinctam. Hæc ergo tria possunt diversimodè considerari, & iuxta diversas considerationes habere rationem prioris & posterioris: nam si considerentur ut sunt entitates quædam existentes in rerum natura, sic prior est in Angelo substantia quam operatio, & operatio prior quam relatio; sicut etiam in corpore prior est ipsa substantia, quam quantitas & relatio. Si verò considerentur, non absolute ut entitates sunt, seu ut rationes existendi in rerum natura simpliciter, sed prout rationes efficiendi in loco: sic quemadmodum in rebus corporeis prior est quantitas quam substantia, & deinde sequitur ipsa relatio: ita in rebus spiritualibus prior est ipsa operatio quam substantia Angelica; ad quas tanquam ad subiectum & rationem fundandi resultat relatio præsentia. Unde ad argumentum in forma respondeo, negando Antecedens: ad cuius primam probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est, quia Angelum esse simpliciter & absolute, non est effectus formalis operationis, bene tamen Angelum esse in loco: unde cum omnis causa sit prior saltem naturâ suo effectui, prius naturâ est Angelum operari circa aliquod corpus, quam fieri illi præsentem locatam; licet hæc duo simul existant, simul tate temporis & durationis, ut infra magis exponemus.

Ad secundam probationem Antecedentis dicendum est, quod licet in agentibus corporeis approximatō ageris ad passum sit conditio prærequisita ad operationem; quia nimirum agunt per virtutem subiectatam in quantitate, atque adeo ab illa dependentem, & a loco, cui omnino commensuratur: in agentibus tamen spiritualibus, nempe Deo & Angelis, quorum virtus operativa, sive quantitas virtutis, non subiectatur in quantitate, nec proinde commensuratur loco, approximatō non est conditio antecedens operationem, sed in eodem instanti concomitans illam; imò talis approximatō, unio, & præsentia spiritus ad locum, est ipsamet operatio Angelica in locum, adeo ut Angelus operando in corpore

A ipsi approximetur, uniatur, applicetur, & ipsum tangat: sicut anima nostra informando corpus, illi approximat, unitur, & illud tangit, & sicut si quantitas in nobis esset activa, operando & agendo tangeret, & sibi uniret aliud corpus.

Dices: Quando agens spirituale est finita virtutis, operatur per actionem eductivam formæ de subiecto: Ergo debet prius esse conjunctum subiecto, quam circa illud operetur. Consequentia patet: nam actio eductiva egreditur ab agente ut conjuncto subiecto in quod agit, & dependet ab ipso: Ergo prius est, agere actione eductivâ esse conjunctum subiecto, quam in illud operari.

Respondeo verum esse, agens spirituale finita virtutis operari semper per actionem eductivam, quia virtus finita non potest attingere totam rei entitatem; non esse tamen necessarium, ut prius simpliciter quam operetur, sit conjunctum subiecto, sed sufficere quod ipsi conjungatur, per ipsammet operationem; quæ habet duo munera inadaquata, scilicet conjungere agens subiecto, & in eo causare effectum, ita ut unum sit prius alio, in diverso genere causæ: nam in genere causæ materialis prius est agens conjungi subiecto, per operationem, quam in eo producere effectum; contra verò in genere causæ efficientis prius est operationem causare effectum, quam conjungere agens passio. Sicut prius est in genere causæ efficientis formam introduci in materiam à generante, quam accidentia ab ea connaturaliter emanare: è contra verò in genere causæ materialis prius est accidentia recipi in materia, & eam disponere ad introductionem formæ à qua dimanant, quam formam introduci, ut docent nostri Thomistæ in libris de generatione.

Ex quo patet solutio ad tertiam probationem: nam quando Scriptura & SS. Patres dicunt Angelos vel spiritus accedere ad corpora ut circa illa operentur, solum intendunt declarare munus illud inadaquatum, quo prius natura in genere causæ materialis Angelus conjungitur subiecto per operationem, quam per illam, in eo producat effectum. Vel per accessum & approximationem Angelorum ad corpora, ut circa illa operentur, significatur præsentia quædam inchoativa & incompleta, quam habet Angelus quando incipit se ordinare ad aliquem locum, ut ibi operetur: quam præsentiam Cajetanus hic art. 1. appellat præsentiam ordinis; docetq; tres præcipue conditiones ad illam requiri, nempe iudicium practicum de operatione nunc vel tali tempore ab ipso Angelo exercenda; electionem illius operationis; & expeditionem potentia executivæ: oportet enim quod talis potentia non ligetur virtute aliqua superiori, aut in aliquo alio opere non occupetur. His suppositis conditionibus, docet Cajetanus Angelum fieri præsentem loco inchoativè & incompletè, seu in actu primo, prius naturâ quam operetur, & per ipsam operationem completè & in actu secundo.

Deniq; cum Scriptura dicit, quod Angeli accesserunt ad Christum, ut ei ministrarent; quod ingressus est Angelus Gabriel ad Mariam, & similia; hæc debent intelligi de accessu & ingressu Angelorum, qui fit per motum localem continuum aut discretum, quique in diversis eorum operationibus sibi invicem succedentibus, & circa diversa loca elicitis, consistit, ut disputatione sequenti dicemus. Et ideo Damascenus supra relatus ait: Quia Angelus promptè & citò pertransit,

in variis locis operari dicitur. Unde ibidem docet operationem esse rationem formalem, quare Angelus in loco existat, dum ait: *Angelus in loco esse dicitur, propterea quod ibi operatur*: nam particula illa, propterea, causalis est, ac proinde causam, cur Angelus in loco existat, aperte significat. Idem docet Gregorius Nissenus relatus à D. Thoma in 1. dist. 37. quaest. 3. art. 1. quamvis errore Typographi, loco Nisseni, politus sit Nazianzenus. Unde opusc. 15. cap. 18. eundem locum ex Nisseno, non ex Nazianzeno refert.

§. VI.

Secundum Adversariorum fundamentum diluitur, & solvuntur argumenta ex aliquibus exemplis desumpta.

43. **S**ecundò arguunt Adversarij ex aliquibus exemplis, quibus ostendunt Angelos posse esse in locis, in quæ nullam habeant operationem transeuntem, de qua solum est disputatio. Primo, inquit, omnes Angeli creati sunt in cælo Empyreo, ut disp. 1. ostendimus, & in eo adhuc perseverant beati; & tamen nihil in eo operantur actione transeunte; quia Angeli nihil possunt operari in corpora, nisi per motum localem, ut colligitur ex S. Thoma infra quaest. 110. art. 3. cælum autem Empyreum non potest moveri ab Angelis motu locali, cum sit corpus immobile. Dicere autem quod Angeli actionem aliquam transeuntem nobis cum suo termino occultant in illud exerceant, ut Ferrariensis & quidam alii Thomista videntur asserere, est, inquit, ad humanam ignorantiam asylum confingere, & difficultatem fugere, non solvere: nam si valeret hæc responsio, quævis alia argumenta per ignorantiam solutionis solvi possent. Unde Alarcon (ut supra vidimus) rursus quodam illam excipit, & tanquam absurdam ac ridiculam sigillat & spernit.
44. **S**ecundum exemplum est de Dæmonibus, qui igne tartareo alligati, & ut loquitur Scriptura 2. Petri 2. *videntibus inferni devincti, in abyssis seu locis intimis detinentur*: Atqui ibi non agunt in flammis inferorum; imò e contra ab illis patiuntur: Ergo Angeli existunt in locis, in quibus, vel in quæ nullam actionem transeuntem eliciunt.
45. **A**liud exemplum ex Scriptura desumitur. Dicitur enim Tobia 8. quod Asmodæus Dæmon ab Angelo Raphaële religatus est in deserto superioris Ægypti; ne scilicet ulli rei nocere posset actione suâ & operatione transeunte, quæ illi spiritus in se maligni, sunt in alia malefici, quantum possunt: At Asmodæus in locum illum, in quo divinitus detinebatur, nullam actionem transeuntem exercebat, nec illud desertum movebat localiter, imò se ipsum localiter movere non poterat: Ergo idem quod prius.
46. **A**lia instantia fieri potest de animabus Patrū in veteri Testam. quæ descendebant in Lymbū, tanquam in locum suum, eoque deserebantur per Angelos, ut de anima Lazari dicitur Luca 16 & tamen dici non potest eas aliquâ actione transeunte egisse in locum Lymborum, in quo usque ad adventum Christi detentæ sunt. Eadem difficultas procedit de animabus puerorum sine baptismo mortuorum, quæ in Lymbō tanquam in carcere perpetuò tenebuntur; & tamen nulla potest fingi actio transiens, quam in illum per totam æternitatem eliciant.
47. **U**ltima denique instantia sit. Ex Scriptura constat Angelos custodes ordinariè præsentis esse

A se iis qui eorum cura sunt commissi, eosque ubique comitari: Sed incredibile videtur, angelos continuâ actione non interruptâ, ergo debere agere: Ergo localis eorum præsentia non fundatur in operatione virtualiter transeunte.

Hæc tamen instantia ex fundamentis supra statutis facile dilui possunt. Ad primam enim, quæ de bonis Angelis in cælo Empyreo exitentibus procedit, in primis dico illam posse retorqueri contra Vazquem & Marcon, qui (ut supra vidimus) docent Angelos esse præsentis loco, per modum aliquem unionis ad corpus, eorum substantiæ superadditum, & per liberam Angelorum voluntatem productū. Ridiculi enim & absurdum videretur, quod Angeli per totam æternitatem occupentur in producendo modo aliquo unionis cum cælo Empyreo, ita quod si unquam momento ab illa occupatione, & modo illius productione desisterent, statim ex Empyreo caderent, nec eorum amplius in cælo locus inveniretur.

Addo quod, cum productio illius modi sit aliqua actio virtualiter transiens, ut supra ostendimus, illi Authores negare non possunt, bonos Angelos habere, & per totam æternitatem habituros actionem aliquam transeuntem in cælo Empyreo. Unde dum Alarcon ut ridiculam sigillat Thomistarum sententiam, suam, ac seipsum, rursus Theologorum exponit. Hoc præmissis,

Respondeo Angelos habere aliquam operationem circa cæli Empyreum, quamvis ad huiusmodi operationis plenam noticiam pertinere non possimus, Nec debet hoc esse mirum, quia ut ait D. Thomas in 4. dist. 45. quaest. 1. art. 1. ad 1. incorporea sunt in loco, modo specialiter qui non est nobis plenè manifestus: secundò, quia non cognoscimus cælum Empyreum esse, & in eo residere Beatos, nisi discursu Theologico. Et hoc tantum voluit Ferrariensis 3. contra Gentes cap. 68. cum dixit: *Non oportet scire, quæ operatione agat in cælum Empyreum Angelus: quia sicut nobis non plenè cognita est natura angelica, neque cæli Empyreici natura, ita nec nobis notæ sunt omnes operationes, quibus potest aliquis in cælo Empyreo & in corporibus operari*. Unde Augustinus 2. de Trinit. cap. 10. de Angelorum miraculis & operationibus disputans, hæc ait: *Mihi omnino nota est ut meminerim virum meorum, fratresque meos admonere, ut meminerint suorum, ne ultra quantum est, humana progrediatur infirmitas: quemadmodum enim hæc faciant Angeli, vel potius quemadmodum Deus hoc faciat per Angelos suos, nec nostrum acie penetrare, nec fiducia rationis enucleare, nec propectu mentis comprehendere valeo, ut tam certus loquar ad omnia, quæ requirunt de his rebus possunt, quam si essent Angelus, aut Propheta, aut Apostolus.*

Cæterum licet ignorantiam nostram taceatur, nec perfectè allequi possimus, quid sit hæc operatio angelica circa cælum Empyreum; duo tamen de huiusmodi operatione dici possunt, rationi & doctrinæ D. Thomæ valde conformia. Primum est, per illam produci aliquod lumen, quo magis perficitur immatus splendens Empyreus. Licet enim non possit Angelus immediate qualitates alterativas producere, v.g. caliditatem & frigus, sed solum applicando actum passivus, bene tamen lucem, ut docet S. Thomas in 1. dist. 37. quaest. 2. art. 1. ubi ait: *Angelus est in loco, in quantum operatur circa aliquid corpus localem, vel motum, vel lumen, vel aliam huiusmodi. Ratio etiam id suadet: nam lux est suprema omnium*

gentiarum corporearum, natura autem inferior in sui supremo attingitur à natura superiori; & requiritur, ut ait Dionysius 7. de divin. nomin. & requiritur D. Thomas infra quest. 110. art. 3. Sapientia divina conjungit fines primorum principis secundorum. Porro ex hac luce corpus illud celeste maxime decoratur & ornatur; si enim de Beatis dicitur Apoc. 21. *Afferent gloriam suam & honorem in illum* (scilicet civitatem celestem) multo magis Angelis luce sua specialitatem illam gloriosissimam efficiet. Et in hoc sensu intelligendum puto quod docent Capreolus & alii ex Thomistis, videlicet Angelos beatos in cœlo Empyreo ornatum quemdam producere: ille enim ornatus non est aliud, quam lux illa producta ab Angelis in Empyreo, quâ, ut dixi, innatus est splendor magis perficitur, & corpus illud celeste, mirum in modum ornatur, ac decoratur.

Nec dicas cum Suare, quod substantia perfectissima, quale est cœlum Empyreum, debuit à suo conditore cum tota perfectione sibi debita procedere, subindeque omne lumen ei debitum ex vi sue creationis communicari. Respondetur enim, substantiam perfectissimam non debere procedere à suo conditore, nisi cum perfectione sibi debita in suo ordine, & ratione cujus in se completa sit, ut non indigeat subordinari alteri ejusdem ordinis, & per eam completari non esse tamen contra rationem substantiæ perfectissimæ creatæ, quòd indigeat subordinari cause superiori, & ab ea compleri. Sic quamvis Angeli inferiores perfecti sint, indigent tamen illuminari à superioribus; & universaliter, quamvis subalternaria per suas naturales facultates sint in suo ordine completa ad operandum, nunquam tamen possent in actum exire, nisi eorum virtus per cœlorum influxum confortaretur & juvaretur; ut docet D. Thomas 1. 2. qu. 109. art. 1.

Nec dicas rursus: Quòd si cœlum Empyreum tantè luce & splendore esset ornatum, emitteret ad nos radios, & videretur à nobis, sicut & alia corpora celestia. Respondetur enim cum sancto Thoma infra quest. 66. art. 3. ad 4. negando sequelam: *Quia, inquit, cœlum Empyreum non habet lucem condensatam, ut radios emittat sicut corpus solis, sed magis subtile; vel habet claritatem puram, que non est conformis cum claritate naturali.*

Pro solutione aliarum instantiarum, quæ operata hanc responsonem fieri possent. Advertendum est, quod licet influxus talis luminis in Empyreum sic invariabilis ex parte Empyrei recipientis, non tamen ex parte Angelorum influentium: quia dum aliqua à cœlo illo recedunt, alii suppleunt influxum eorum, & virtutem suam extendunt ad illam Empyrei partem cui illi præstidebant, ipsique revertentibus eam retrahunt, ut suis illis restituatur locus.

Secundum quod de prædicta Angelorum in cœlum Empyreum operatione probabiliter discipote, sumitur ex doctrina S. Thomæ infra quest. 66. art. 3. ad 2. & quodlibet. art. 19. ubi docet cœlum Empyreum influere perpetuitatem & stabilitatem convenientem motibus corporum inferiorum: *Sicut* (inquit quest. 66. citatâ) *superius Angeli qui assunt, habent influentiam super inferiores & ultimos qui mittuntur, quamvis ipsi non mittantur, secundum Dionysium cap. 3. celest. Hierar. Ita cœlum Empyreum habet influentiam super corpora que moventur, sicut ipsum non moventur.* Et pro-

Apter hoc potest dici, quòd influit in primum cœlum quod movetur, non aliquid transiens & adveniens per motum, sed aliquid fixum & stabile, puta virtutem continentem & causandi, vel aliquid hujusmodi ad dignitatem pertinentem. Angeli ergo existentes in Empyreo influunt in illud virtutem, quâ prædictum cœlum juvetur ad influendam hanc perpetuitatem & stabilitatem, & ex conjunctione ad influxum angelicum reddatur efficacius. Nam ut idem S. Doctor quodlibeto citato dicitur: *Totum universum est unum unitate ordinis, ut patet per Philosophum 12. Metaph. Hec autem unitas ordinis attenditur secundum quod ordine quodam reguntur corporalia per spiritualia, & inferiora corpora per superiora, ut Augustinus dicit in 3. de Trinitate.* Unde sicut hæc unitas ordinis, sine aliquo influxu Empyrei in corpora inferiora salvari nequit, ita nec sine aliquo influxu & actione Angelorum in cœlum Empyreum.

B Addo cum illustrissimo D. de Marinis, Avenionensi Archiepiscopo, in Commentariis ad questionem 52. D. Thomæ art. 1. cap. 3. *Quod forte, sicut infernus locat Demones quia ut instrumentum divine virtutis agit in illos, eos detinendo; unde resultat in illis passio dolorifera: sic cœlum Empyreum, ut instrumentum divine virtutis, suavitè detinet spiritus, ex qua detentione, & quasi implexu, resultat in eis passio lætitiæ, & gaudii accidentalis.*

C Quod diximus de Angelis, idem cum proportionem de animabus Beatis in Empyreo existentibus sentiendum est: cum enim illæ in separationis statu se habeant sicut puri spiritus, & ad modum spiritus operentur, atque species infusas ad intelligendum recipiant, sicut Angeli; illæ etiam, vel virtute naturali, vel mediante virtute qualitatam gloriæ, ad producendam lucem in Empyreo, vel ad juvandam prædictum illius in corpora inferiora influxum, non minus quam Angeli possunt concurrere. Possunt etiam in illo statu moveri localiter, ut patet de anima Christi, quam de fide certum est descendisse ad inferos, & iterum ascendisse ad sepulchrum. Utrum autem id possint animæ Beata, virtute naturali, vel solùm virtute qualitatam gloriæ, disputant Theologi, aliis affirmantibus, aliis negantibus id posse virtute naturali; istisque aperte facere videtur D. Thomas infra quest. 117. art. 4. ubi ait: *Anima separata sua naturali virtute non potest movere aliquod corpus.* Quod etiam reperit in responsonem ad 1. dicens: *Cum anima secundum suam naturam determinetur ad movendum corpus cuius est forma, nullum aliud corpus sua naturali virtute movere potest.* Quamvis Joannes à S. Thoma hic disp. 20. art. 2. hæc testimonia conetur exponere, asserens quòd quando S. Doctor negat animabus separatis vim loco motivam, loquitur de suis in ratione formarum, non verò in quantum operantur ut spiritus in vi status separationis: unde ibidem ait, animas posse habere contactum virtualem ad corpora quæ non informant, & movere ea, ac se movere per contactum & assistentiam ad illa; licet multo infirmior sit vis motiva naturalis in anima, quam in Angelo. Idque probat ex eo quòd naturaliter possunt animæ separata velle mutare loca; nam animæ quæ sunt in purgatorio, desiderant esse in cœlo: frustra autem daret illis natura appetitum, seu voluntatem mutandi loca, si eas potentia motiva talis voluntatis executivâ privaret. Utrumque probabiliter sustineri potest, licet pars negativa menti D. Thomæ videatur conformior.

D naturalis, vel solùm virtute qualitatam gloriæ, disputant Theologi, aliis affirmantibus, aliis negantibus id posse virtute naturali; istisque aperte facere videtur D. Thomas infra quest. 117. art. 4. ubi ait: *Anima separata sua naturali virtute non potest movere aliquod corpus.* Quod etiam reperit in responsonem ad 1. dicens: *Cum anima secundum suam naturam determinetur ad movendum corpus cuius est forma, nullum aliud corpus sua naturali virtute movere potest.* Quamvis Joannes à S. Thoma hic disp. 20. art. 2. hæc testimonia conetur exponere, asserens quòd quando S. Doctor negat animabus separatis vim loco motivam, loquitur de suis in ratione formarum, non verò in quantum operantur ut spiritus in vi status separationis: unde ibidem ait, animas posse habere contactum virtualem ad corpora quæ non informant, & movere ea, ac se movere per contactum & assistentiam ad illa; licet multo infirmior sit vis motiva naturalis in anima, quam in Angelo. Idque probat ex eo quòd naturaliter possunt animæ separata velle mutare loca; nam animæ quæ sunt in purgatorio, desiderant esse in cœlo: frustra autem daret illis natura appetitum, seu voluntatem mutandi loca, si eas potentia motiva talis voluntatis executivâ privaret. Utrumque probabiliter sustineri potest, licet pars negativa menti D. Thomæ videatur conformior.

E secundum quod de prædicta Angelorum in cœlum Empyreum operatione probabiliter discipote, sumitur ex doctrina S. Thomæ infra quest. 66. art. 3. ad 2. & quodlibet. art. 19. ubi docet cœlum Empyreum influere perpetuitatem & stabilitatem convenientem motibus corporum inferiorum: *Sicut* (inquit quest. 66. citatâ) *superius Angeli qui assunt, habent influentiam super inferiores & ultimos qui mittuntur, quamvis ipsi non mittantur, secundum Dionysium cap. 3. celest. Hierar. Ita cœlum Empyreum habet influentiam super corpora que moventur, sicut ipsum non moventur.* Et pro-

56. Ad alia exempla adducta (de Dæmonibus scilicet in inferno existentibus; de Asmodeo in deserto superioris Ægypti à Raphaële ligato; de animabus Patrū veteris Testamenti, & puerorum sine baptismo mortuorum, in Lybno detentis) patet solutio ex supra dictis. Illi enim spiritus ibi tanquam in loco connaturali non existunt, sed tanquam in loco violento, aut præternaturali: quando autem dicimus Angelos, vel animas separatas, per operationem transeuntem in loco existere, loquimur de loco connaturali, non autem de violento, aut præternaturali: ostendimus enim in ultima conclusione, rationem formalem talis ubicationis & præsentia esse passionem, seu passivam alligationem, quā spiritus ita detinentur & alligantur, ut non permittantur alibi operari. Neque hoc est mutare rationes formales existendi in loco, sed proportionatè assignare illas: sicut corpus Christi naturaliter existit in loco per extensionem quantitatis, supernaturaliter verò, & modo spirituali ac indivisibili, per conversionem sacramentalem.

Addo quod, spiritus alligati corpori, forte non ita alligantur, quod priventur omni actione in ipsum, ita ut pure existant per passionem, sed aliquid permittuntur operari, plus vel minus, prout fuerit strictior vel minus stricta alligatio, per quam corpus, ut instrumentum Dei, impedit & coercet virtutem operativam Angeli, sicque causat in illo majorem vel minorem penam. Ita Ferrariensis 3. contra Gent. cap. 86. ad 1. dicens: *Aliquid in ignem agunt, aut motum, aut aliquid aliud nobis ignotum.*

57. Ad illud quod additur de Angelis custodibus, respondeo illos circa nos semper operari aliquo pacto, vel continendo imaginationem, vel suggerendo bonas cogitationes, vel impediendo nociva: sicut enim infinita propemodum sunt pericula quæ nos latent: ita & ferè infinita & quasi continua sunt actiones, quas Angeli boni circa nos exercent. Quando verò nihil circa nos operantur, tunc solum circa nos habent præsentiam illam ordinis, quam supra ex Cajetano exposuimus, ut satis aperte docere videtur D. Thomas infra quæst. 113. art. 6. ad 3. dicens: *Angelus licet interdum derelinquat hominem loco, non tamen derelinquit eum, quantum ad effectum custodia: quia etiam cum est in caelo, cognoscit quid circa hominem agatur: nec indiget morâ temporis ad motum localem, sed statim potest adesse.*

§. VII.

Convelluntur alia fundamenta adverse sententia.

58. Tertio arguunt Adversarij: Si Angelus per operationem transeuntem in loco existat, sequitur quod si cesset ab omni operatione externa, vel itaque solum contemplari, nullibi erit: Sed hoc videtur inconueniens: Ergo & illud. Sequela Majoris patet: sublatâ enim ratione formali, tollitur effectus formalis. Minorem autem probant: Primò quia substantia Angeli actu existens, nec tamen operans ad extra, finita est & limitata: Sed, quod habet esse finitum & limitatum, existitque in rerum natura, alicubi seu in aliquo determinato loco existit; non enim potest esse ubique, cum immensitas sit attributum soli Deo ratione infinitatis conveniens: Ergo substantia Angeli, etiam non ope-

antis ad extra, alicubi existit. Secundo probant eandem Minorem, quia substantia materialis, ablata quantitate, remaneret adhuc in loco: Ergo & substantia Angeli, cessante omni operatione ad extra. Consequentia patet, ex paritate rationis, Antecedens probatur à Suarez & Molina: nam si Deus ab aqua existente in vase auferret quantitatem, tunc substantia illa aquæ remaneret in eodem loco, scilicet intra illud vas: cum enim remaneret in rerum natura, & non esset extra prædictum vas, deberet utique esse intra illud.

Addunt, quod si semel ablata quantitate ab aqua existente in vase, Deus postea, suspendendo illud miraculum, aquam illam suæ nature relinqueret, quantitas ex aquæ illius substantia intra vas ipsum de novo resularet: quod si ignum esset aquæ substantiam ibidem remanente; alioquin non esset ratio cur potius intra vas, quam alibi prædicta quantitas resularet.

Respondeo D. Thomam in 1. dist. 37. quæst. 3. art. 1. idem omnino argumentum sibi opponere: Sibi enim objicit quarto loco: *Si per operationem conveniat sibi (id est Angelo) esse in loco, non nisi in quantum operatur circa locum aliquum: Sed Angelus non operatur semper circa corporalia: Ergo aliquando non alicubi esset. Nec ubique esset, quia hoc Dei proprium est: Ergo nusquam esset, quod videtur absurdum.* Cui argumento sic respondet: *Ad quartum dicendum, quod hoc non reputo inconueniens, quod Angelus sine loco possit esse & non in loco, quando nullam operationem circa locum habet: nec est inconueniens ut tunc nusquam, vel in nullo loco esse dicatur: sicut etiam non est inconueniens, quod nullo colore coloratus dicatur: sed hoc tamen non est imaginabile, quia imaginatio continuum non transcendit. Itaque illud magnum absurdum quod aliqui reputant, nempe quod Angelus possit non esse in loco, seu ab omni loco absolvi, est inconueniens imaginationis, non rationis, illique qui sic arguunt (inquit Vazquez) dum loquuntur de spiritualibus, non possunt obliuisci corporalia. Unde ad primam probationem in contrarium respondet S. Doctor ibidem in corpore articuli: *Sed ista est valde rudi probatio, quia procedit ex equivocatione finis: cum enim dicitur substantia Angeli finita, accipitur finis pro fine essentia & virtutis... & non pro fine dimensionis: locus autem dicitur finitus, vel finitus, secundum terminos quantitatis dimensionis: finis autem secundum utramque acceptionem, nullam commensuratiorem seu proportionem habet: unde non oportet ut quod est finitum in essentia, ad terminos loci finiat. In forma ergo ad argumentum respondeo, distinguendo Majorem. Substantia Angeli actu existens, nec tamen operans, finita & limitata est, finitate & limitatione factâ per terminos essentia, concedo Majorem: finitate & limitatione factâ per terminos loci, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Quod habet esse finitum & limitatum, finitate & limitatione factâ per terminos loci, est alicubi tanquam in loco, concedo Minorem: Quod est finitum & limitatum, finitate & limitatione factâ per terminos essentia præcisè, nego Minorem, & Consequentiam.**

Ad secundam probationem, nego quod ablatâ quantitate ab aqua intra vas existente, substantia aquæ ibidem remaneret: in eo liquidum est, licet aqua illa esset in universo, ut passim in toto, cum aptitudine existendi in loco, nulli-

hinc tamen tanquam in loco remaneret, subindeque nec de illa verificaretur, quod esset actu intra vas, vel extra illud, sed solum quod esset in potentia radicali & remota ad existendum in illo vase, aut extra illud.

Ad illud quod subiungitur, dico quod licet ablatā divinitus quantitate aqua intra vas aliquod existens, si Deus postea relinqueret aquam illam suae naturae, tunc resularet ex substantia illius nova quantitas intra vas, hoc tamen non ideo contingeret, quia dum aqua illa existeret sine quantitate, esset in vase tanquam in loco, sed ex eo precise quod suae naturae relicta, exigeret recuperare priorem quantitatem, & consequenter praesentiam & ubicationem ad locum illum quem antea replebat.

Institat Molina, dicens se non posse capere quomodo aqua illa, sublatā quantitate, remaneret in rerum natura, & tamen non esset alicubi; sicut nec quomodo Angelus subtrahens, applicationem suae virtutis operativae ad locum, adhuc existeret in rerum natura, & tamen nullibi esset. Verum licet ista duo concipi non possint, sequendo, sicut sequitur Molina, imaginationis ductum, quae continuum non transcendit: si tamen Theologus, vel Philosophus, relicta imaginatione quae in his rebus seducit, sequatur rationem, tunc facile concipiet, quod sicut licet non sit imaginabile corpus, nisi sub aliqua figura, potest tamen divinitus dari sine illa, ita, inquam, concipiet, quod dari possit aliqua substantia creata, quae sit pars huius universi, atque ab eo in ipso existeret tanquam in suo toto, & tamen defectu quantitatis, vel applicationis ipsius ad locum, non sit alicubi tanquam in loco.

Obijciunt quartō: Si operatio Angeli virtualiter transiens in locum, esset illi ratio formalis essendi in loco, sequeretur Angelum, qui movet primam sphaeram, esse in tota illa sphaera tanquam in loco, utpote cum agat in totam illam: Consequens non debet admitti: Ergo, &c.

Respondeo negando sequelam: Non enim quilibet operatio Angeli in locum corporeum est illi ratio formalis essendi in loco, sed illa tantum quae est ab ipso immediate immediatione suppositi; subindeque cum non agat immediate immediatione suppositi in totam primam sphaeram, sed movendo unam partem immediate immediatione suppositi, moveat alias solum mediantē istā, ac proinde immediate solum immediatione virtutis; non est formaliter tanquam in loco nisi in una parte illius primi orbis, nempe illa quae est in Oriente, vel in alia, quae per motum circularem illi succedit. Ita S. Thomas hic art. 2. ubi ait: *Nec tamen oportet quod si aliquis Angelus movet caelum, quod sit ubique* (seu in toto caelo primo quidem, quia non applicatur virtus eius, nisi ad id quod primo ab ipso movetur. Una autem pars caeli est in qua primo est motus, scilicet pars Orientis. Unde etiam Philosophus in octavo Physic. virtutem motus caelorum attribuit parti Orientis. Ex quo intelliges, quod si Angelus moveret lapidem, ex cuius motu alia moverentur, non oporteret quod esset nisi ubi esset primum motum, ut ait idem S. Doctor in 1. dist. 37. quaest. 3. art. 2. Similiter si Angelus moveret baculum pertingentem à terra usque in caelum, non esset in toto illo baculo, sed in ea tantum parte cui suam applicaret virtutem, vimque movendi seu impulsu impingeret.

Obijciunt quintō: Quod est Angelo ratio for-

malis essendi in loco, debet esse in ipso: At operatio transiens non est in Angelo, sed in corpore circa quod operatur; cum actio transiens non recipiatur in agente, sed in passio: Ergo talis operatio non est Angelo ratio existendi in loco.

Respondeo concessā Majori, negando Minorem: Ad cuius probationem dico, actionem per quam Angelus operatur ad extra, esse formaliter immanentem, & virtualiter solum transeuntem, ut infra patebit; ac proinde in ipso Angelo recipi, licet effectus per illam productus, in corpore circa quod Angelus agit recipiatur.

Obijciunt ultimō quidam Recentiores in manuscriptis: Operari in aliquo loco, non est proprie in eo esse: Sol enim non est proprie in visceribus terrae, sed tantum in caelo, licet in visceribus terrae operetur; & secundum Divum Thomam 3. parte quaest. 52. art. 2. anima Christi Domini verè & proprie descendit solum in Lybnum Patrum, non verò in infernum damnatorum, quia descendit ad Lybnum Patrum per suam realem praesentiam & substantiam, ad infernum verò damnatorum per suos effectus tantum: Sed Angeli verè & proprie in locis corporeis existunt: Ergo in illis non sunt tantum praesentes per operationem.

Respondeo distinguendo Majorem: Operari in aliquo loco immediate immediatione tantum virtutis, non est proprie in eo existere, concedo Majorem: Operari in aliquo loco immediate, tam immediatione suppositi, quam immediatione virtutis, nego Majorem. Unde quia Sol non operatur in visceribus terrae immediate per suum suppositum, sed tantum per virtutem à se diffusam, non est proprie in visceribus terrae. Similiter anima Christi verè & proprie non fuit in inferno damnatorum: quia in eo non fuit immediate per suum suppositum, sed tantum per suos effectus. Quando autem dicimus Angelos existere in loco per operationem transeuntem, id intelligimus de operatione transeunte, quae exit ab Angelo immediate immediatione suppositi; non verò de illa quae procedit ab illo immediate solum immediatione virtutis, id est per virtutem à se diffusam & derivatam. Unde supra dicebamus, quod licet Angelus in tota prima sphaera motum localem efficiat, non tamen toti sphaerae substantialiter praesens est, sed solum parti orientali, cui primò applicat suam virtutem, & in quam agit immediate non solum immediatione virtutis, sed etiam immediatione suppositi.

Præterea advertendum est, illos Authores multum hallucinari, & laborare in æquivoco, dū ista duo confundunt: substantia Angeli est in loco: Angelus est in loco per suam substantiam; hæc enim valde diversa sunt. Nam hæc propositio: *substantia Angeli in loco existit*, verissima est, & solum denotat substantiam Angeli praesentem fieri loco, tanquam subiectum, seu rem quae est in loco, & movetur localiter; quod libenter concedimus, & nullus Thomistarum negavit. Ista verò: *Angelus est in loco per suam substantiam*, falsa est, & à Thomistis negatur: significat enim substantiam Angeli secundum se, ac intra propriam lineam consideratam, & ut praevenit operationem, esse rationem formalem quae tribuit Angelo quod sit in loco, seu quae fundat immediate ubi angelicum; quod à veritate & mente D. Thomae penitus esse alienum supra ostendimus. Solutio ad alias instantias, quae contra

tra nostram sententiam fieri possent, patebit ex dicendis §. sequenti.

§. VIII.

Corollaria precedentis doctrine.

- 70.** **E**X dictis colliges primò, Angelum non esse propriè in loco, sed tantum metaphoricè. Nam ut aliquid sit in loco propriè, non sufficit quòd habeat realem præsentiam suæ substantiæ ad locum (hanc enim habet Deus in omnibus locis, & anima rationalis in corpore, & corpus Christi in Eucharistia; & tamen non sunt in illis ut in loco propriè dicto) sed insuper requiritur, quòd à loco circumscribatur & mensuretur; unde ait S. Thomas in 4. dist. 10. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 1. *Nihil per se & propriè loquendo est in loco, ut in loco, nisi quod loco circumscribitur. Et in 1. dist. 37. quæst. 3. art. 1. ad 1. Locus (inquit) est nomen mensuræ, unde esse in loco propriè, significatur ut esse in mensura. Sed Angelus in loco corporeo ratione operationis existens, ab eo non circumscribitur, nec mensuratur, ut patet; imò potius illum effectivè continet & mensurat, ut supra ex eodem S. Doctore ostendimus: Ergo licet ratione operationis virtualiter transeuntis, sit intimè & substantialiter præsens loco corporeo, non est tamen in eo propriè tanquam in loco, sed impropriè tantum & metaphoricè.*
- 71.** Confirmatur: Angelus dicitur esse in loco, ex eo quod illum tangit: Sed illum non tangit contactu proprio, sed metaphoricò, ut patet ex supra dictis: Ergo non est in loco propriè, sed tantum metaphoricè, in quantum scilicet habet aliquid simile rei locali, nempe ut determinetur ad hunc locum potius, quam ad illum, ut ait S. Thomas loco ultimo citato, & infra magis declarabimus. Ex quo inferes, &
- 72.** Colliges secundò, ubi angelicum non esse proprium & prædicamentale, sed metaphoricum. Ubi enim consequitur ad locum, ejusque naturam sapit: Ergo si Angeli non sint in loco propriè, sed metaphoricè, non habent ubi proprium & prædicamentale, sed metaphoricum tantum & impropriè dictum.
- 73.** Confirmatur: Ubi prædicamentale, ex Gilberto Porretano, est circumscriptio corporis à circumscriptioe loci proveniens: Sed Angeli non circumscribuntur à loco: Ergo non habent ubi prædicamentale, sed tantum metaphoricum. Unde ait S. Thomas, vel author opusculi 42. tract. de prædicamentis cap. 1. de prædicamento ubi, de Angelis loquens: *De talibus non potest propriè dici esse in ubi: nam ea que sunt in ubi continentur in loco; sed hujusmodi magis continentur locum, quam continentur à loco; non ergo propriè sunt in ubi.*
- 74.** Confirmatur ampliùs: Illud solum pertinet ad prædicamentum ubi, quod facit per se primò suum subjectum præsens præsentia loci, non autem quod dat per se primò aliud genus præsentia, puta agentis ad passum, formæ ad materiam, vestis ad vestitum, quamvis secundariò & ex consequenti faciat etiam præsens loco: At ubi angelicum non causat per se primò præsentiam loci, sed tantum ex consequenti; primariò enim & directè facit præsentiam agentis ad passum: Ergo ubi angelicum non pertinet ad prædicamentum ubi. Major constat, quia effectus formalis ubi prædicamentalis est facere rem præsentem loco: Ergo hoc ipsi convenit per se primò. Unde etiam præsentia & conjunctio animæ ad corpus, non est ubi prædicamentale, licet nequeat informare nisi in alicui loco; & præsentia vestis ad rem vestitam, licet sine loco esse non possit, quia tamen per se primò non constituit rem in loco seu ubicatam, sed indutam, non ponitur in prædicamento ubi, minor etiam probatur: quia præsentia resultat aut quasi resultans ex contactu agentis ad passum, vel patientis ad agens, est directè & per se primò præsentia agentis ad passum, vel e contra; ex consequenti vero, quia tale passum vel agens est in loco, habet quod sit præsentia ad locum. Similiter præsentia quæ resultat ex actione animæ ad corpus, primariò & directè est præsentia informacionis, secundariò vero ex consequenti, præsentia ubicalis: non quod tales præsentia secundariæ, sint verè & propriè præsentia locales, & ubicales (jam enim quælibet earum poneretur in duobus prædicamentis) sed quia aliquam habent cum præsentia locali & cum ubi prædicamentali, similitudinem, & analogiam, sequenti corollario exponendam.
- Dices: Ratio substantiæ est univoce communis substantiæ spirituali & corporeæ: Ergo ubi erit etiam commune univoce ubi circumscriptivo seu corporeo, & definitivo seu spirituali; subindeque utrumque in prædicamento ubi ponetur: maxime quia non est assignabile aliud prædicamentum, in quo directè possit locari ubi angelicum.
- Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam & paritatem: quia ut aliquid pertineat directè ad prædicamentum substantiæ, sufficit quod componatur ex genere & differentia; hoc vero competit substantiæ spirituali: ut autem aliquid directè ponatur in prædicamento ubi, oportet quod resultet ex circumscriptioe loci corporei (ut patet ex definitione seu descriptione ubi, à Gilberto tradita, & à Philosophis communiter recepta) & quod per se primò & directè faciat præsentiam in loco: hæc autem non conveniunt ubi angelico, ut patet ex dictis.
- Ad illud quod additur dicendum est, quod cum præsentia Angeli ad locum, nihil aliud sit quam ejus operatio, formaliter immanens, & virtualiter transiens, secundum quod existit Angeli immediatè immediatione suppositi, & dicitur ordinem transcendentalem ad locum, ut sequenti corollario declarabimus; ad illud prædicamentum directè pertinet, ad quod spectant actiones formaliter immanentes: illæ autem in prædicamento qualitatris ponuntur, ut docent nostri Thomistæ in Philosophia: Ergo & ubi angelicum.
- Colliges tertio, ubi angelicum non distinguitur realiter formaliter ab ipsa operatione Angeli seu contactu virtutis angelicæ ad locum, sed est se ejusmodi operationem, secundum quod ab ipso Angelo immediatè immediatione tam supposito quam virtutis procedit, dicitur ordinem aut quasi ordinem transcendentalem ad locum.
- Patet hoc corollarium ex precedentibus: cum enim ubi angelicum non sit prædicamentale, sed metaphoricum; nihil aliud esse potest quam ipsa operatio Angeli, ut habet aliquam similitudinem & analogiam cum ubi corporeo, consistentem in eo quod sicut ubi corporeum & prædicamentale ponit corpus realiter præsens & unitum loco, ac limitat ipsum ad hoc ut sit ita præsens uni loco, ut non sit in alio; ita similiter operatio Angeli in loco

cum, considerata secundum respectum quæ dicitur ad illum, ponit substantiam Angeli præsentem & unitam tali loco, illamque limitat ad hoc ut ita præsens loco adæquato, ut non sit alibi.

Confirmatur: Quod anima rationalis facit informando corpus, id præstat angelus agendo circa corpus, quia ipse est forma activa, non informativa: Sed ex eo quod anima rationalis informat corpus, non acquirit aliquod ubi distinctum ab ipsa informatione; quia ipsa informatio secundario facit eam esse in loco: Ergo ex eo quod Angelus operatur in corpus, non acquirit aliquod ubi ab operatione distinctum; sed ipsa operatio virtualiter transiens, ut ponit angelus substantiam præsentem & unitam loco, & dicit ordinem transcendentem ad illum, est ipsi immer ubi angelicum.

Ex quo intelliges, quod sicut relationes in Divinis ratione suæ eminentiæ & perfectionis tria diversa munia præstant: constitunt enim personarum divinas personaliter seu incommunicabiliter substantiales, notionaliter operantes, & inter se relatas, seu relative oppositas; unde eminenti quodam modo habent rationem substantiæ, seu formæ hypostaticæ, rationem originis tam activæ quam passivæ, & rationem relationis, seu puti respectus ad terminum. Ita ut prius secundum rationem primum munus illis conveniat, deinde secundum, postea tertium, ut Tractatu præcedenti fuisse ostendimus. Ita pariter operatio Angeli virtualiter transiens, tria ratione suæ perfectionis & excellentiæ præstat; conjungit enim agens subjecto seu passivo, in eo effectum producit, & Angelum ubicatum seu loco præsentem reddit: unde tria munia inæquata habet, scilicet rationem applicationis ad locum, rationem operationis in loco, seu productionis effectus in illo, & rationem ubicationis, seu præsentiam in loco. Primum munus prius illi convenit, nam prius in genere causæ materialis est, agens conjungi subjecto per operationem, quam in eo producere effectum, ut §. 4. exposuimus: deinde secundum, quia in genere causæ efficientis prius est Angelum operationem in loco causare, quam in eo ubi seu præsentiam acquirere: postea tertium, quia ubiatio seu præsentia Angeli, cum sit præsentia agentis ad passivum, operationem virtualiter transeuntem, ut est productio effectus ad extra, tanquam fundamentum proximum, seu rationem à priori, & causam virtuales supponit; eo fere modo quo in Divinis relatione secundum rationem ad, & ut est purus respectus ad terminum seu correlativum; scilicet ut habet rationem originis, tanquam rationem fundandi supponit.

Ex his etiam intelliges, quod licet in corpore locato quatuor reperiantur, hoc ipso quod in loco constituitur; nempe substantia corporea, quæ ponitur in loco; quantitas dimensiva, quæ est ratio locandi; ubiatio seu præsentia localis, quæ est aliquis modus ad prædicamentum ubi pertinens; & denique relatio prædicamentalis mensurati ad mensuram, quæ resultat ex eo quod corpus locatum à loco mensuratur & circumscriptur in Angelo tamen non reperitur nisi tria; scilicet ejus substantia, quæ præsens & indistans à loco corporeo constituitur; contactus virtutis, seu operatio virtualiter transiens, quæ metaphoricè habet rationem ubicationis & præsentiam; & relatio prædicamentalis, non mensurati ad mensuram, sed potius agentis ad pas-

sum, & causæ ad effectum; quæ quia est relatio agentis per virtutem intrinsecam, & non diffusam, est etiam metaphoricè relatio indistantiæ, quia habet cum ea similitudinem.

Contra hoc corollarium duo possunt argumenta fieri. Primum est: Angelus verè movetur de loco in locum: Ergo cum quilibet motus debeat habere terminum intrinsecum subjecto quod movetur, in Angelo debet admitti aliquod ubi intrinsecum, ejus substantiæ superadditum, & ab ejus operatione distinctum, quod per motum ejus localem producatur seu acquiratur, & per quod formaliter præsens loco denominetur.

Secundum potest sic proponi: Quæ virtualiter distinguuntur in Deo, differunt realiter in creaturis: Sed immensitas, quæ est veluti ubi Dei, virtualiter distinguitur ab ejus omnipotentia; cum hæc duæ perfectiones diversa attributa in Deo constituant: Ergo ubi angelicum realiter distinguitur ab ipsa operatione Angeli, seu contactu virtutis angelicæ ad locum.

Hæc tamen levia sunt & magis sententiæ nostram confirmant, quàm infirmant. Licet enim omnis motus proprie dictus, qui est actus imperfecti, & in actione formaliter transeunte consistit, aliquem terminum intrinsecum debeat in subjecto quod movetur producere; secus tamen motus improprius & metaphoricus, in operatione formaliter immanente, & virtualiter tantum transeunte consistens, qualis est motus angelicus: quia licet iste per se ordinetur ad producendum aliquem terminum ad extra, non tamen ad producendum terminum in ipso mobili recipiendum; cum hoc sit proprium actionis formaliter transeuntis, & motus physici, qui est actus imperfecti, ut docent nostri Thomistæ in Physica. Ex quo desumi potest argumentum ad hominem, contra Joannem à S. Thoma, qui existimat ubi angelicum esse aliquem modum ab operatione Angeli realiter distinctum, & ad prædicamentum ubi reductivè saltè pertinetem; & tamen cum aliis Thomistis docet motum localem Angelorum esse operationem formaliter immanentem, & virtualiter tantum transeuntem. Hæc enim non posse inter se coherere, vel ex eo convincitur, quod omnis motus localis, habens pro termino aliquod ubi realiter à se distinctum, sit motus physicus, seu actus imperfecti; eo enim ipso ita actuatur & perficit mobile, ut ipsum promoveat per se ad ulteriorem terminum recipiendum: actio autem formaliter immanens, & virtualiter tantum transeuntem, non est actus imperfecti; quia licet per se ordinetur ad producendum aliquem terminum ad extra, scilicet effectum, non tamen ad producendum terminum in ipso mobili recipiendum; hoc enim est proprium motus physici, & actionis formaliter transeuntis: Ergo si motus localis Angeli sit operatio formaliter immanens, & solum virtualiter transiens, non producit in Angelo aliquod ubi, ab ipso realiter distinctum; aliàs talis operatio esset actus imperfecti.

Ad aliud argumentum in primis dico, Majorem non esse universaliter veram: nam ratio entis, veri, & boni, distinguuntur virtualiter in Deo, & tamen non differunt realiter in creaturis. Item juxta adversariorum principia, essentia & existentia, natura & essentia in Deo gaudent virtuali discrimine; & tamen illi docent ea realiter identificari in creaturis.

Respon-

24. Respondeo secundò, datà Majori, negando Minorem: nam ut docent Salmanticenses hęc, probabiliter dici potest, immensitatem & omnipotentiam non esse attributa virtualiter & ex æquo distincta, sed duas rationes inadæquatas unius & ejusdem attributi, secundùm nostrum modum concipiendi distinctas; eo modo quo de scientia & omnipotentia communiter docent nostri Thomistæ in Tractatu de scientia Dei.

25. Colliges quartò, Angelum per se & ratione sui non habere situm, propinquitatem, aut distantiam, sed solum per accidens & ratione loci corporei, in quo per operationem virtualiter transeuntem existit. Ita Cajetanus hęc s. *Sed advertendum, ubi ait: Angelus est per accidens distans aut propinquus loco alicui, secundùm corpus in quo est; ita quòd distantia non redundat in ipsum Angelum, sed predicatur de ipso, ratione corporis in quo est; & sic est propinquus loco propinquo illi corpori, distans à distante.* Ratio hujus est: quia cùm propinquitatis & distantia localis importent quoddam genus comparationis inter extrema ut sunt in loco, non possunt intelligi inter aliqua, nisi illa sint in loco, ut locus est: Sed recte D. Thoma in 1. dist. 37 quest. 3. art. 1. ad 2. *Esse in loco, ut in loco, non convenit Angelo, nisi per accidens, in quantum scilicet corpus assumptum, vel corpus cui per operationem applicatur, in loco est: Ergo situs, distantia, & propinquitatis localis, illi non competunt, nisi per accidens, & ratione corporis in quo est.*

26. Ex quo intelliges, quòd si Deus mundum corporeum destrueret, vel si Angelos ante mundi corporei machinam condidisset (ut plures ex Patribus Græcis factum existimant) Angeli non essent inter se propinqui, vel distantes positivè, sed negativè tantùm, propinquitatis saltèm aut distantia physicà: hæc enim (ut ostendimus) convenit Angelis solum per accidens, & ratione corporum quæ tangunt, vel spatii in quo remanent. Dixi autem, *propinquitatis aut distantia physicà*: quia tunc posset unus Angelus agere in alium, actione morali, eum illuminando, aut illi imperando; & ratione hujus illuminationis, vel imperij, moralem quandam præsentiam & propinquitatem erga illum habere.

27. Dices: Angeli ante vel extra mundum corporeum producti, haberent eandem naturam, eademque facultates quas nunc habent, ac pròinde posset se movere localiter; non enim essent stupidi, fixi, & immobiles sicut rupes: Ergo possent acquirere situm, per quem aliqui essent aliis propinqui, alii verò ab aliis distantes.

Confirmatur: Propinquitatis & distantia æquè contradictoriè opponuntur, ac curvitas & rectitudo, & similia: quemadmodum ergo non potest dari linea, quæ non sit recta, aut curva; ita non possunt esse duæ substantiæ inter se nec distantes nec propinquæ.

Confirmatur ampliùs: Destructà corporei mundi machinà, adhuc Angeli manerent præsentibus & indistantes à Deo: Ergo & inter se.

28. Ad objectionem respondeo, quòd licet in illa hypothesi Angeli haberent in actu primo facultatem loco motivam, illà tamen per accidens, defectu loci, qui nullus tunc existeret, non posset in actum reducere. Sicut si omnia destruerentur corpora, & solæ animæ rationales à Deo crearentur, illæ quidem haberent vim informativam, per accidens tamen, defectu corporum, actu informantes esse non possent. Et similiter, si

A Deus totam panis substantiam annihilaret; Sacrosanctos ratione characteris haberet in actu primum per accidens, defectu materiae, potentiam illam non posset in actum reducere. Denique si Deus omnia corpora quæ sunt in mundo, tantùm excepto, destrueret, illud nec posset moveri localiter, nec acquirere novum ubi, vel propinquitatem, aut distantiam; quia hæc necessitudo supponunt alia corpora simul existentia.

Ad primam confirmationem dicendum est, quòd licet propinquitatis aut distantia inter se contrariè opponantur; quia tamen sunt proprietates respectivæ, & importent quoddam genus comparationis inter extrema ut sunt in loco, nulla potest, destructo omni loco corporeo, dari positiva distantia aut propinquitatis, sed negativa tantùm. Sicut quia æqualitas & inæqualitas sunt proprietates respectivæ quantitatibus (cum enim quantitas dicitur æqualis per ordinem ad alteram cui commensuratur, & inæqualis per ordinem ad aliam quam excedit, vel à qua exceditur) si daretur una tantum quantitas, illa neque esset æqualis, neque inæqualis, sed utroque abstraheret. Unde, concessio Antecedente, neganda est Consequentia & paritas: curvitas enim & rectitudo non sunt proprietates respectivæ, sicut propinquitatis & distantia.

Ad secundam confirmationem nego similitudinem Consequentiam & paritatem: quia Deus est presens & indistantis à creaturis per operationem virtualiter transeuntem, quæ producit & conservat esse in omnibus rebus, ut in Tractatu de Attributis, agendo de immensitate Dei, fuisse ostendimus: unde licet mundi corporei machinam destrueret, esset tamen intimè præsentis & indistantis ab Angelis; quia in illis continuè creatione & conservatione esse produceret & conservaret. At verò præsentia Angelorum ad corpora, non sic fundatur in actione creativa (quæ nulli creaturæ potest cõperere) sed in actione reductiva, atque adeò supponit subiectum corporeum in quod agat, & ex quo formam educat: subindeque destructis omnibus corporibus, nulla potest in Angelis dari vel concipi positiva propinquitatis aut distantia, sed tantùm negativæ.

Ex quo Colliges quintò, Angelos nec actu nec potentia esse in spatiis imaginariis, aut supra cælos: quia scilicet ibi nullam actionem transeuntem possunt elicere; cùm nullum sit corpus quod moveant localiter, aut ex quo formam substantialem vel accidentalem educant.

Dices: Beati in corporibus suis gloriosis possunt efferre se supra cælos; ut certum est de Christo Domino, qui in corpore suo glorioso emicet supra omnem cælorum altitudinem: Ergo & Angeli. Consequentia videtur manifesta: quòd quidem agilitas corporum Beatorum est tantùm quædam imitatio agilitatis Angelorum.

Sed nego Consequentiam, & paritatem: corpora enim gloriosa secum deferunt quantitatem & extensionem localem, ratione cuius non solum spatium reale, sed etiam imaginarium replere possunt: sicut autem Angeli, cùm sint omnino spirituales & incorporei, nec sunt in loco nisi per accidens, & ratione corporum quæ assumunt, vel circa quæ operantur, ut supra ex D. Thoma ostensum est.

Instabis: Licet Deus sit spiritus purissimus, & omnis corporis expertus, est tamen supra cælos, &

extra mundum, seu in spatiis imaginariis; cum
ratione immensitatis omnia spatia possibilia &
imaginabilia repleat: Ergo quod Angelus sit
incorporeus, non impedit quin supra caelos, &
in spatiis imaginariis possit existere, ibique per
motum localem ferri.

Respondeo Deum ratione immensitatis esse
supra caelos, & extra mundum, aut in spatiis i-
maginariis, negativè, vel in potentia; quatenus
eius virtus & substantia non comprehenditur
nec limitatur à locis, sed potest novos mundos
supra caelos creare; ibi tamen actu & positivè
non existit, cum ibi nihil actu operetur, ut tract.
1. agendo de attributo immensitatis, ostendimus
& aperte colligitur ex D. Thoma in 1. dist. 37.
quæst. 2. art. 3. in argumento *sed contra*, ubi sic
ait: *In quocunque est aliquid, illud oportet esse, quia
in nihilo nihil omnino est*: & ex D. Bonaventura
ibidem puncto 2. art. 1. quæst. 2. assente, *stul-
tiam est dicere, Deum esse in eo quod nihil est*.

Urgebis: Si Deus sit in potentia supra caelos,
& in spatiis imaginariis, etiam Angelus poterit
ibi præsens illis spatiis, si non actu, saltem in
potentia.

Sed negatur consequentia, & paritas: quia
quantum ad hoc inter Deum & Angelum nota-
bile reperitur discrimen. Cum enim virtus divi-
na versetur circanihil, tanquam circa propriū
subiectum, & ex eo creaturas possit educere,
potest dici esse per potentiam in spatiis imagi-
nariis, quia in illis potest operari, & novos mun-
dos producere: Angelus vero non potest dici
esse per potentiam in illis: quia ille non opera-
tur per virtutem creativam, sed per eductivam;
nec facit, sed præsupponit subiectum in quo ope-
ratur: unde cum in spatiis imaginariis nihil sit
circa quod possit operari, non potest dici ibi esse
etiam per potentiam. Si tamen Deus supra cæ-
los aliquod corpus crearet, tunc posset Angelus
per motum localem illuc se transferre, ibique
tanquam in loco existere: quia tunc posset cor-
pus illud movere localiter, aut aliam actionem
transfere circum illud habere.

Colliges sextò, quòd licet corpus possit lo-
caliter moveri in vacuo, non tamen Angelus:
quia ut aliquid moveatur localiter, requiritur
alterum è duobus, vel quòd supponat spatium
reale quod suo modo repleat & occupet; vel
quòd illud secum deferat: corpus autem, ut po-
tè extensum, secum defert spatium reale, non
vero Angelus, cum sit spiritualis & incorporeus;
nec tale spatium in vacuo supponit: Ergo corpus
posset localiter moveri in vacuo, non tamen
Angelus, saltem loquendo de motu continuo;
tam motu discreto non transeundo per mediū,
posset Angelus applicari corpori existenti in
vacuo, moveri ad corpus distans, ut patebit ex
dicendis disputatione sequenti.

Colliges septimò, unum Angelum non posse
esse in essentia alterius, nec in essentia animæ ra-
tionalis, tanquam in loco: quia nullus spiritus
creatus potest illabi & applicari menti alterius,
aut intra terminos substantiæ vel essentiæ ejus
operari. Nam ut ait D. Thomas in 2. dist. 8. qu.
1. art. 5. ad 3. *In essentiam non intrat nisi ille qui dat
esse, sicut Deus creator*. Juxta illud Ezechiel. 44.
*Foras hæc clausa erit: non aperietur, & vir non
transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel in-
gressus est per eam*.

Idem docent SS. Patres: Didymus enim lib. 3.
de Spiritu Sancto, *negat mentem ipsam & princi-*
Tom. II.

A pale cordis ingredi Sathanam, aut in sensum ejus,
atque, ut ita dicam, aditum cordis introire: siquidem
hec potestas solus est Trinitatis. Cui & Paschalius
assentitur ita scribens: Demones corporis latebras
intrare possunt, anima verò interiora adire non pos-
sunt. Sciendum ergo est, quod spiritualium nequitia-
rum dolosa subtilitas, illa membrorum loca suo turbat
incursum, quæ interdum vino nimio, vel febrilitate fatigan-
tur accensu. In anima itaque sensus inimica tentatio
per malitiam scit irrepere, in anima verò recessus per
naturam nescit intrare. Et idèd huiusmodi spiritus im-
mundos, humane mentes, ac pectora, non naturarum
infusione capiunt, sed voluntatum pravitate concipi-
unt. Cujus rei argumentum hoc affert, quòd in-
teriores animæ cogitationes, neque Demones,
neque Angeli per sese cognoscunt, quod variis
Scripturæ testimoniis ostendit, & tandem sic
concludit: Manifestum est quòd penetrare anima-
rum substantias nequeunt, quarum conscientias scire
non possunt. Demum S. Bernardus Serm. 5. in
Cantica hæc scribit: Illud scitote nullum creato-
rum spirituum per se nostris mentibus applicari; ut
videlicet nullo mediante nostro, sive corporis instru-
mento, ita nobis immisceatur & infundatur, quo ejus
participatione docti sive doctiores; vel boni sive melio-
res efficiamur. Nullus Angelorum, nulla animarum,
hoc modo mihi capabilis est, nullius ergo capax. Nec ipsi
Angeli ita se alterutrum capiunt. Sequestretur pro-
inde prerogativa hæc summo ac incircumscrip-
to spiritui, qui solus cum docet Angelum sive hominem, scien-
tiam, instrumentum non querit nostræ corporee auris,
sicut nec sibi oris. Per se infunditur; per se innotescit;
purus capitur à puris.

B Ratio etiam suffragatur: Si enim Angelus
intra terminos substantiæ vel essentiæ alterius
Angeli, aut animæ rationalis operaretur, debe-
ret ibi operari aliquid quòd esset intra terminos
prædictæ essentiæ; id autem est, vel ipsa essen-
tia, vel existentia, vel substantia: At nihil ex
illis potest producere: Ergo non potest intra
terminos substantiæ vel essentiæ alterius Ange-
li aut animæ rationalis operari, nec per conse-
quens illabi in essentiam Angeli vel animæ, nec
ibi esse tanquam in loco, cum non sit in loco, ni-
si per operationem.

D Dices: Joan. 13. de Juda proditore dicitur: 97.
Post buccellam introivit in eum Sathanas: At tunc
non intravit in corpus ejus, sed in animam: Ergo
Dæmon menti hominis illabi potest, & in ani-
mam ejus intrare; subindèque in ea tanquam in
loco existere: unde Gregorius 17. Moral. cap.
18. *Dæmon si suggestioni eius primò non resistit, re-
pentè totus ad interiora cordis illabatur*.

Respondet D. Thomas in commentario su-
per hunc locum Joannis: *Dæmonis in hominem in-
gressus dupliciter potest intelligi: Primò quia intrare
potest in corpus hominis, sicut patet in his qui corpora-
liter à Dæmonio vexantur; & sic potest diabolus essen-
tialiter in hominem intrare. Secundo, quòd menti
Dæmon essentialiter illabatur; & sic nullus potest in-
trare in hominem, nisi solus Deus. Dicitur ta-
men illabi Dæmon menti humane per affectum & esse-
ctum malitiæ, in quantum scilicet homo ab eo seductus,
sequitur eum ad perpetrandum malum. Sed cum su-
prà dixit: Cum diabolus jam misisset in cor, &c.
hic autem dicit, introivit in eum Sathanas, videtur a-
liud esse mittere & intrare. Sed ad hoc dicendum, quòd
hoc non est dictum ad significandum differentiam, sed
augmentum malitiæ. Tunc enim dicitur diabolus in-
mittere aliquid malum in cor hominis, cum homo præ-
bet ei assensum ad malum, tamen cum quadam trepi-
datione*

E
XX
datione

Lib. 2. de Spiritu Sancto c. 1.

Bibli

datione, an hoc facere debeat: sed tunc intrat in cor, quando homo totaliter dat se ad sequendum ejus instinctum, & in nullo ei resistit. Intravit ergo in eum Satanus, ut plenius possideret, & ad perpetranda mala traheret in quem prius miserat ut deciperet. Hic ergo illapsus Dæmonis in animam peccatoris, improprius est & metaphoricus; & de illo loquitur Gregorius, dum ait: quod Dæmon in interiora ejus illabitur: verus enim illapsus de quo hic loquimur, & de quo fufius infra dicemus, agendo de illuminatione Angelorum, est intima præsentia, cum præsentia, imperio, & perfecta cognitione ejus qui illabitur, ad eum cui fit illapsus: quomodo nulla creatura, etiam spiritualis, potest in substantiam alterius illabi.

Dist. 13. art. 2.

§. IX.

Alia corollaria notatu digna.

OMnia ferè quæ docet D. Thomas de loco Angelorum, deducuntur ex illo principio quod sæpe repetit & inculcat, nempe Angelum esse in loco, per applicationem suæ virtutis, seu per operationem virtualiter transeuntem. Ex hoc enim

98. Inferitur primò contra Durandum in 1. dist. 37. Angelos non esse ubique: cum enim eorum virtus operativa sit finita & limitata, sicut & eorum natura, certam & limitatam habent suæ activitatis sphaeram, nec possunt eodem momento potentiam operativam omnibus locis applicare. Unde Gregorius, etsi Angelos corpore carere censeat, ut supra ostendimus, loco tamen circumscribi asserit: *In hoc (inquit) est nunc natura angelica, à natura nostræ conditione distincta, quod nos & loco circumscribimur, & cecitatis ignorantia coarctamur. Angelorum verò spiritus, loco quidem circumscripti sunt: sed tamen eorum scientia longè super nos incomparabiliter dilatantur. Et de nòe subdit: Et mittuntur igitur & assistunt, quia per hoc quod circumscripti sunt, excedunt.* Similia habet Theodoretus quæst. 3. in Genesim, ubi ait: *Licet expertem corporum fateamur esse naturam Angelorum, circumscribi tamen asserimus illorum substantiã.* Item Damasc. lib. 2. fidei cap. 3. *Circumscripti sunt (inquit) quoniam cum in celo sunt, non sunt in terra; cum in terra à Deo mittuntur, non manent in celo. Ac deinde: Cum autem intelligentia sint, etiam intelligibilibus in locis sunt, non corporum more circumscripti: non enim ut corpora secundum naturam figurantur, neque triplici dimensione constant; sed eo ipso sunt in loco, quod intelligibilibus presentes sint, & agant ubicumque esse jussi sunt, nec possunt eodem momento simul hic esse, & illic agere.* Unde inter articulos Parisiis damnatos à Guillelmo ejusdem urbis Episcopo, ille ponitur: *Angelus in eodem instanti potest esse in diversis locis, & est ubique, si vult esse ubique.* Quo decreto Durandi potissimum notatur opinio.

Lib. 2. Moralium, 43

Nec huic sententiæ favet Tertullianus in Apologetico cap. 22. ubi de Angelis ait: *Omnis spiritus ales, hoc est Angeli & Dæmones. Igitur momento ubique sunt: totus orbis illis locus unus est.* Hoc enim dixit Tertullianus, non quod existimaret Angelos ubique, seu in toto orbe existere, sed ut summam illorum velocitatem & agilitatem declararet: tam promptè enim & celeriter moventur, ut videantur ubique esse; unde in Scriptura veloces appellantur, & Augustinus asserit, quod omnium avium volatus incredibili celeritate vincunt. Fundamentum autem Durandi ruinofum est; existimat enim Angelos esse

A in loco per potentiam operativam; unde cum illa sit indifferens ad operandum in omni loco, ex hoc inferit Angelos esse ubique. Ad quod facillè respondetur, Angelos esse in loco per potentiam operativam, non nudè sumptam, seu in actu primo consideratam (quo pacto est indifferens ad operandum in quocumque loco) sed per potentiam operativam, ut applicatam ad operandum, & ad actum secundum redactam; sub qua ratione non est indifferens ad operandum ubique, sed alicui certo & determinato loco est applicata & determinata.

Inferitur secundo ex eodem D. Thomæ principio, quod etsi Angelus inextensus sit & indivisibilis, potest tamen esse in loco extenso & divisibili. Ita docet hic art. 2. his verbis: *Quidam imaginationem transcendere non valentes, cogitantur indivisibilitatem Angeli, ad modum indivisibilitatis puncti; & ideo crediderunt quod Angelus non posset esse nisi in loco punctali. Sed manifestè decepti sunt: nam punctum est indivisibile habens situm; sed Angelus est indivisibile extra genus quantitatis & situm extensus: unde non est necesse quod determinetur ei unus locus indivisibilis secundum situm, sed est divisibilis, ut indivisibilis.*

B Probat etiam ratione: Angelus est in loco per applicationem suæ virtutis. Sed illam alicui spatio extenso & divisibili applicare potest. Ergo & in eo tanquam in loco existere. Minor probatur: quia licet potentia operativa Angelus & ejus operatio, sint in se formaliter indivisibiles, sunt tamen virtualiter extensæ & divisibiles, eò quod inferant & causent immediate passionem & effectum divisibilem & extensum in subiecto circa quod operantur.

C Explicatur magis: Hæc est differentia inter indivisibile, quod est tale, ratione limitationis & imperfectionis, five quia non pertinet ad perfectionem divisibilitatis; & inter indivisibile, ratione perfectionis elevatæ supra materiam, & divisibilitatem, quod illud nec formaliter nec virtualiter est divisibile, sed omnino indivisibile; & sic limitatur ad hoc ut non possit etiam virtualiter coextendi rei divisibili, sed habet situm in continuo tanquam terminus, vel tanquam nexus partium illius; istud vero est divisibile virtualiter; quia sicut habet esse elevatum supra materiam & divisibilitatem formalem; ita habet eminenter seu virtualiter perfectionem divisibilitatis; & ex hoc provenit, quod potest virtualiter coextendi rei divisibili. Angelus autem est indivisibilis, non defectu perfectionis ad divisibilitatem requisitæ, sed propter elevationem supra totam naturam materialem & divisibilem: Ergo non limitatur ad hoc ut tantum sit in indivisibili, sed potest virtualiter coextendi loco formaliter divisibili, illique virtutem suam operativam applicare.

E Inferes tertio ex eodem principio contra Gregorium de Valentia hic disp. 4. quæst. 3. punct. 3. Angelum non necessitari aut coarctari ad existendum in toto loco seu spatio suæ virtutis operativæ ad æquato, sed posse in minori se collocare. Ita communiter docent Theologi cum D. Thoma hic art. 2. Verum hi qui sentiunt Angelos esse in loco per suam substantiã, vel per aliquam modum ubicationis, aut unionis cum loco corporeo, difficilè possunt aliquam hujus corollari reddere rationem: quia substantia Angeli intra propriam lineam est invariabilis, semperque habet eandem perfectionem substantiã; ubi autem

tem, seu modus præsentia vel unionis ad corpus non potest modo esse major, modo minor, nisi detur aliqua causa vel principium causans vel fundans talem mutationem & diversitatem; quæ tamen nulla potest ab Adversariis assignari. In primis enim causa fundans hujusmodi diversitatem, non potest esse ipsa voluntas Angeli, ut vult Suarez: quia voluntas est solum causa vel conditio applicativa Angeli ad locum, non verò causa vel ratio formalis per quã existit in loco: effectus autem formalis non variatur ex sola variatione conditionis applicantis, ratione formatione invariata, ut patet in nobis, qui licet libera voluntate nos moveamus & applicemus ad loca, non possumus tamen in minori aut majori loco pro nostra voluntate nos collocare, nisi in quantitate dimensiva (quæ est causa formalis, per quam in loco constituimur) fiat per compressionem aut dilatationem aliqua mutatio. Non sufficit etiã pro ratione hujus diversitatis, & majoris aut minoris præsentia ad locum, assignare ipsam indivisibilitatem substantia Angeli assignat Arribal: nam indivisibilitas, quæ est negatio quantitatis, est æqualis in omnibus Angelis; & tamen unus potest occupare majorem locum, quàm alius; imò stante eadem indivisibilitate in eodem Angelo, potest ipse modo in majori, modo in minori loco existeret.

Hujus ergo corollarij vix aliquam rationem probabiliter assignare possunt Recentiores. Efficienter tamen illud probant Thomistæ ex illo principio, quod D. Thomas frequenter hic usurpat, nempe Angelos esse in loco per applicationem suæ virtutis: hanc enim pro suo libito, vel toti loco adæquato, vel solum medietati, aut tertie parti illius, vel minori applicare possunt; & sic vel intoto adæquato, vel tantum in media, aut tertie parte illius, vel etiam in minori, prout voluerint, se collocare.

Ex quo etiam fundamento contra Scotum & Vazquem inferunt hic Thomistæ, Angelum posse in minori & in minori loco in infinitum, imò & in solo puncto se collocare: quia potest suam virtutem & operationem ad minorem & minorem partem sui loci adæquati, usque in infinitum, imò & ad solum indivisibile illius applicare. Et vero si quid obstat, maxime quia non videtur posse Angelum operari in minori & minori loco, aut in puncto; cum tam parva possit esse quantitas minoris loci, ut nullius transmutationis sit capax: quod magis urget de puncto, in quod solum nihil potest agere, vel ipsum movere localiter; quia ut probat Aristoteles 6. Physic. & docet S. Thomas quæst. sequenti art. 1. ad 1. indivisibile secundum quantitatem per se solum moveri nequit. Verum hæc ratio nullius est ponderis: nam in primis quælibet pars corporis, etiam minima, est composita ex materia & forma, & consequenter habet accidentia: Ergo est capax transmutationis. Deinde, esto non possit Angelus solum punctum movere; potest tamen solum puncto impetum & impulsum imprimere, quo corpus in quo est moveatur, sicque solum puncto suam virtutem applicare. Licet enim punctum non possit esse subjectum adæquatam motus localis, bene tamen subjectum impetus & impulsus: ut patet si planum perfectum opponeremus perfecto spherico deorsum cadenti, & illud iterum sursum repelleremus; sicut enim planum non tangeret sphericum nisi in puncto, ut docent Philosophi in libris Physicorum; ita non in-

A ciperet illi imprimere vim impulsivam, nisi per Punctum. Si ergo actio corporis in corpus potest immediatè à puncto incipere; nõ est cur non possit etiam à puncto incipere operatio Angeli. Item si unum corpus contactu dimensivo possit in solo puncto tangere aliud; cur non poterit Angelus contactu suæ virtutis solum punctum contingere, eiq; impetum & impulsu imprimere?

Favet S. Thomas hic art. 2. dicens: *Angelus est indivisibile extra genus quantitatis & situs existens: unde non est necesse, quod determinetur ei unus locus indivisibilis secundum situm, sed vel divisibilis, vel indivisibilis.* Quibus verbis ratione à priori insinuat, cur Angelus possit in loco minori & minori in infinitum, vel etiam in solo puncto se collocare.

B Cum enim ipse Angelus, & ejus operatio sint elevationis ordinis supra genus quantitatis & situs; sicut ratione talis elevationis est ita independens à loco, ut possit ab omni loco se abstrahere, sic potest se applicare indifferenter cuicumque voluerit, sive magno, sive parvo spatio, sive indivisibili ipsius: sicut Corpus Christi in Sacramento Eucharistia potest esse sub minoribus & minoribus speciebus; sub quibus substantia panis & vini conservari potest; quia non est ibi commensurativè ad species, sed quodam elevationis modo.

In contrarium objicit Valentia: Ideo unus Angelus majorem occupat locum quàm alter, quia est nobilioris naturæ, eumque in perfectione substantiali excedit: Sed natura Angeli non mutatur substantialiter, semper enim eandem perfectione substantiali habet: Ergo semper est in loco suæ virtuti & perfectioni naturali adæquato, nec potest in majori aut minori existeret.

C Hoc argumentum difficultatem habet in sententia illorum, qui docent rationem formalem, immediatè tribuentem Angelo quod sit in loco, esse ipsius substantiam secundum se consideratam, & ex vi propriæ lineæ: in nostra tamen sententia, nullus est roboris & momenti. Facile enim responderetur, quod licet à quantitate perfectionis substantialis Angeli oriatur tanquam à prima radice, quod possit esse in tanto loco: ratio tamen proxima, per quam in loco constituitur formaliter, est virtus operativa, ut libere applicata, & virtualiter extensa in ordine ad locum per operationem; unde sicut sine mutatione perfectionis substantialis, aut virtutis etiam operative, potest Angelus operari circa magnam aut parvam quantitatem, intra spheram suæ activitatis; ita potest nunc in loco sibi adæquato, nunc in minori se constituere; eo proportionali modo, quo si aliquod corpus haberet in sua dispositione extensionem quantitatis in ordine ad locum, posset eam nunc ad majorem, nunc ad minorem locum applicare, intra tamen latitudinem sui loci adæquati: nam operatio libera Angeli se habet proportionaliter ad virtutem operativam, sicut extensio in ordine ad locum ad quantitatem dimensionalem.

D Objicies secundo: Si Angelus posset in solo puncto se collocare, posset etiam in alio Angelo tanquam in loco existeret; quia utrique competit indivisibilitas: Sed hoc est absurdum; Ergo & illud.

Respondet Suarez, negando paritatem: quia punctum, cum sit extremum lineæ, habet situm, & consequenter certam distantiam ad polos mundi; non autem Angelus, cum sit indivisibile extra genus quantitatis & situs existens, ut supra

ex D. Thoma retulimus: unde cum ad rationem loci requiratur talis distantia determinata, punctum potest esse locus Angeli, non verò alius Angelus.

Hæc solutio optima est, sed parum congruit cum principiis hujus Authoris: ille enim lib. 4. de Angelis cap. 8. expressè docet inter ipsos Angelos, secundum se spectatos, dari propinquitatem, & distantiam, & non solum ratione corporum.

108. Alia ratio disparitatis assignari potest: punctum enim, cum sit indivisibile habens situm, & intra genus quantitatis existens, potest ab Angelo contactu virtutis tangi, ejusque impetum & impulsum immediatè recipere, ut antea declaratum est: secus verò Angelus, cum sit omnino spiritualis & incorporeus, & cum sit, ut ait D. Thomas, indivisibile extra genus quantitatis & sitis existens: unde cum Angelus sit in loco per applicationem & contactum suæ virtutis, unus Angelus in puncto, non verò in alio Angelo, tanquam in loco potest existere.

ARTICULUS II.

Virum unus Angelus possit in pluribus locis adæquatis simul existere?

109. **D**uplex solet distingui locus in Angelis: unus adæquatus, qui Angelo ita proportionatur, ut possit quidem in illo toto existere, non tamen ad majorem se collocare: alter inadæquatus, in quo ita existit, ut tamen ad majorem valeat se extendere, qualis est quælibet pars illius magnitudinis, quæ est locus adæquatus illius. Inquirimus ergo, an Angelus naturali, aut supernaturali virtute, possit in pluribus locis adæquatis simul existere? De inadæquatis verò, discontinuis, & inter se distantibus, dicemus articulo sequenti.

Dico primò: Unus Angelus non potest naturaliter in pluribus locis adæquatis simul existere. Hæc conclusio est ita certa, ut oppositum reputetur error à Magistris, inquit S. Thomas in 1. dist. 37. quæst. 3. art. 2.

110. Probatur primò: Si Angelus posset esse naturaliter simul & semel in duobus locis adæquatis, eadè ratione posset esse in tribus, & in quatuor, & sic in infinitum, & consequenter posset esse ubique: quod supra ostendimus esse erroneum: unde Durandus male audit apud Theologos, eo quòd doceat Angelos ubique existere.

111. Probatur secundò: Si Angelus posset esse simul & semel in pluribus locis adæquatis, non esset necesse quòd se moveret, & quòd transferret de loco in locum: Consequens est falsum, & repugnans Scripturæ, ut patebit disputatione sequenti: Ergo & Antecedens.

112. Probatur tertio ratione à priori. Adæquatam dicitur illud, quòd neque excedit, neque exceditur: Ergo implicat dicere, quòd Angelus simul & semel sit in pluribus locis, quorum quilibet sit adæquatus. Probatur Consequentia: quia neuter esset adæquatus: non primus, quia excederetur ab Angelo existente in aliis; non etiam alia loca, quia similiter excederentur ab Angelo ratione prioris: Ergo, &c.

113. Denique probatur conclusio ratione D. Thomæ hinc art. 2. quæ sic potest proponi: Angelus est in loco per applicationem suæ virtutis ad locum; Sed non potest suam virtutem ad plurado-

ca, ut plura sunt, applicare: Ergo nec in pluribus locis adæquatis existere. Major patet ex supra dictis: Minor ostenditur ex differentia, quæ inter potentiam divinam & angelicam reperitur: nam cum virtus divina per se primo respiciat ens producibile ut sic (quæ ratio intus imbibitur in omni conceptu quantumcumque differentiali) habet ut possit attingere non solum aliquod unum ens, vel plura sub una ratione formali, sed etiam plura ut plura sunt; quia attingit per se primò rationem quæ transcendit id per quòd sunt plura ut plura; & per consequens pluribus locis, etiam ut plura sunt, imò & infinitis, si darentur, applicari potest. At virtus angelica, cum non sit creativa, sicut divina, sed solum educitiva, & respiciat aliquod determinatum ens, non potest attingere plura ut plura, nec pluribus locis, ut plura sunt, applicari: quia ratio illa determinata secundum quam Angelus effectum attingit, non transcendit rationes differentiales plurium. Hic est profundissimus D. Thomæ discursus hinc art. 2. desumptus ex differentia quæ inter virtutem divinam & angelicam reperitur. Angelus enim (inquit) est virtus & essentia finite: Divina autem virtus & essentia infinita est, & universalis causa omnium; & ideo virtute sua contingit, & non solum in pluribus locis est, sed ubique virtus autem Angeli, quia finita est, non se extendit ad omnia, sed ad aliquid unum determinatum... Unde cum Angelus sit in loco per applicationem suæ virtutis ad locum, sequitur quòd non sit ubique, nec in pluribus locis, sed in uno loco tantum. Ex quo infert ibidem in fine articuli, quòd esse in loco, diversimodè convenit corpori, & Angelo, & Deo. Nam (inquit) corpus est in loco circumscriptive, quia commensuratur loco: Angelus autem non circumscriptive, cum non commensuratur loco, sed definitive, quia est in uno loco, quòd non est in alio: Deus autem neque circumscriptive, neque definitive, quia est ubique.

Confirmatur & magis illustratur hæc doctrina D. Thomæ: Limitatio operative virtutis non solum impedit ne agens possit ad omnem effectum sese extendere, sed nec etiam ad quantumque distantiam operari: demonstratur enim in physica, certam esse sphaeram activitatis respectu cujuscumque agentis finiti, ultra quam non potest operari: Ergo etiam virtus operativa Angeli habere debet certam suæ activitatis sphaeram, ultra quam non possit operando se extendere, nec per consequens ultra illam Angelum presentem constituere. Quanta autem sit latitudo illius, non potest determinari à nobis: duo tamen certa nobis esse debent. Primum est, quòd sicut non est omnium Angelorum æqualis virtus, sed major in perfectioribus, ita etiam non est æqualis sphaera activitatis; sed major vel minor, secundum quòd magis vel minus in natura perfecti sunt. Unde etiam certum existimus, nullum dari Angelum ita perfectum, ut ejus virtus possit se simul extendere ad operandum in toto universo: cum enim mundus iste ad manifestandam Dei virtutem conditus sit, non videtur conveniens quòd virtus finita Angelorum, qui de factò creati sunt, totum universum adoperentur; sed soli Deo reservari debuit, quòd totum mundum repleat, juxta illud Jeremia 23. Numquid non cælum & terram ego impleo? Dicitur Angelorum qui de factò creati sunt: quia non repleat Deum creare aliquem Angelum ita perfectum, ut ejus virtus ad operandum in toto universo possit se simul extendere: ille enim pro-